

Jaarverslag 2016

Jaarverslag 2016

Coöperatie TVM U.A.

Inhoud

Bestuursverslag 2016	
Personalia	6
Kerncijfers	7
Corporate Governance	12
Bericht van de Raad van Commissarissen	13
Bericht van de Raad van Bestuur	18
Gegevens en nevenfuncties Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur	34
Jaarrekening 2016	
Geconsolideerde balans per 31 december 2016	38
Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016	40
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	42
Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2016	44
Balans per 31 december 2016 (na statutaire winstbestemming)	62
Winst- en verliesrekening over 2016	64
Overige gegevens	
Controleverklaring KPMG Accountants N.V.	68
Statutaire bepaling inzake bestemming resultaat	72
Advies van de Raad van Commissarissen aan de Ledenraad van de coöperatie	72
Besluit van de Ledenraad	72
Structuur TVM groep	
	73

Personalia

Bestuur

mr. A.P.J.C. Bos, voorzitter
D.J. Klein Essink RA, algemeen secretaris
H. Stroeve, technisch secretaris

Raad van Commissarissen

M. Duvivier, voorzitter
A.P. Schenk, vicevoorzitter/secretaris
drs. C.W. Gorter RA
drs. T. Nabuurs
F. Wansink

Raad van Bestuur

mr. A.P.J.C. Bos, CEO
D.J. Klein Essink RA, CFRO
H. Stroeve, COO

Ledenraad

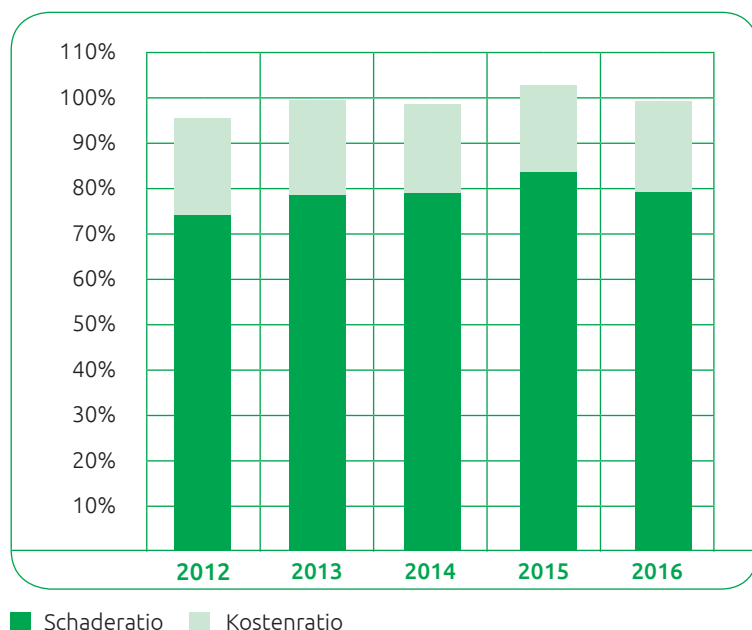
G.J. Kreeft	Drenthe	P.S.A. Appel	Noord-Holland
J.G.B. Lubbers	Drenthe	J. Boudesteijn	Noord-Holland
M. Vredeveld	Drenthe	J.J. Brakenhoff	Noord-Holland
F.W. Feenstra	Friesland	E. Nagel	Noord-Holland
T. Hoekstra	Friesland	R. Moeijes	Noord-Holland
S. Visser	Friesland	H.H. van der Kwast	Noord-Holland
P. Zeldenrust	Friesland	H.J. Brink	Overijssel/Flevoland
G.J. van den Broek	Gelderland	M.H.J. Wentink	Overijssel/ Flevoland
A.J. Bronkhorst	Gelderland	F. Nijhof	Overijssel/ Flevoland
A. van den Brink	Gelderland	G.L. Wezenberg	Overijssel/ Flevoland
A.J. Gesink	Gelderland	M.J.G. van Burgsteden	Utrecht
A. Ploeger	Gelderland	P.A.J. de Rooy	Utrecht
G.T.B. Winkelhorst	Gelderland	A. Schouten	Utrecht
J.W. Burgler	Groningen	R. van Ewijk	Utrecht
H.K. Eitens	Groningen	G. Bosman	Zeeland
L. Venhuizen	Groningen	W. van Keulen	Zeeland
F.T.L. Cremers	Limburg	R.A.M. Tieleman	Zeeland
M.W.M. Kuijpers	Limburg	H. Bakker	Zuid-Holland
J.A. Salari	Limburg	S.M. van der Mark	Zuid-Holland
G.P.H. Vinck	Limburg	C.R. van Noordt	Zuid-Holland
L.J.F.M. Bardoel	Noord-Brabant	D. Post	Zuid-Holland
A.H.M. van Geffen	Noord-Brabant	A.J.M. van der Slot	Zuid-Holland
R.F.M. van den Broek	Noord-Brabant	N.C. Stam	Zuid-Holland
T. Nabuurs	Noord-Brabant	M.A.G.P. van Thull	Zuid-Holland
P.G.J. Besseling	Noord-Holland	P.C. van Vliet	Zuid-Holland

Kerncijfers

Kerncijfers (in duizenden euro's)

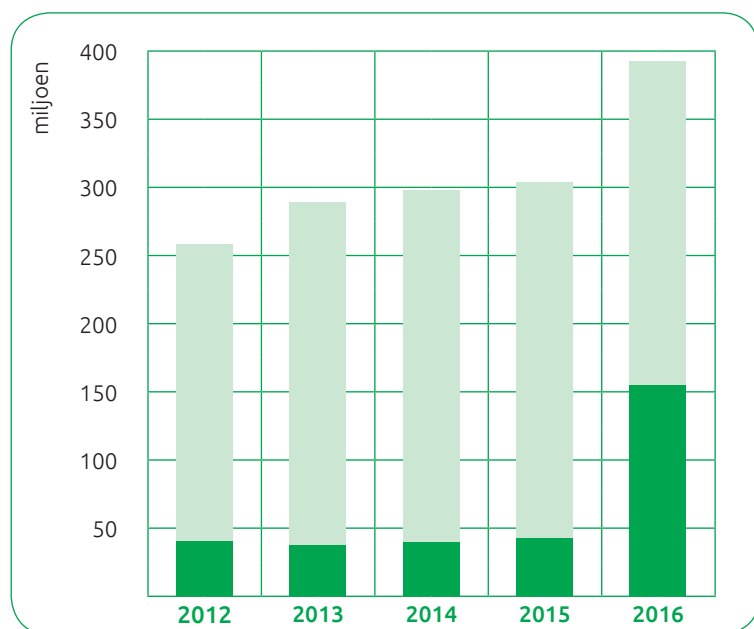
	2016	2015	2014	2013	2012
Premieomzet	262.159	245.775	240.788	236.197	235.092
Verdiende premie e/r (incl. EB)	227.559	206.855	198.979	191.282	186.764
Schade e/r	171.927	165.704	151.108	147.421	140.761
Bedrijfskosten	45.581	40.084	39.582	40.154	40.564
Resultaat na belastingen	20.007	8.508	19.440	17.632	34.069
Beleggingen	671.307	663.232	641.565	617.162	598.328
Eigen vermogen	329.323	309.505	301.067	281.692	264.343
Technische voorzieningen e/r	363.142	363.164	353.192	351.053	344.924
Solvabiliteitssurplus	226.904	270.687	263.317	243.937	224.956
Aantal medewerkers (gem. fte)	404	377	372	376	377
Schaderatio	79,2%	83,5%	78,9%	78,5%	75,4%
Kostenratio	20,0%	19,4%	19,6%	20,9%	21,5%
Combined ratio	99,2%	102,9%	98,5%	99,4%	96,9%

Combined ratio

De combined ratio over 2016 is 99,2%, deze bestaat uit een schaderatio van 79,2% en een kostenratio van 20%. De schaderatio geeft de schade e/r weer ten opzichte van de verdiende premie e/r rekening houdend met eigen behoud en kortingen. De kostenratio geeft de bedrijfskosten weer ten opzichte van de geboekte premie e/r inclusief eigen behoud.

Solvabiliteit

■ Solvabiliteitssurplus ■ Vereiste solvabiliteit

Het vermogen van een verzekeraar om te voldoen aan toekomstige verwachte verplichtingen wordt uitgedrukt in solvabiliteit. De toezichthouder, De Nederlandsche Bank, stelt eisen aan de minimum omvang van de solvabiliteit. TVM voldoet hier ruimschoots aan. Het nieuwe, risicogebaseerde toezichtraamwerk voor verzekeraars dat per 1 januari 2016 in werking is getreden (Solvency II) stelt hogere eisen aan de solvabiliteit, hetgeen blijkt uit bovenstaande grafiek. De vereisten over de jaren 2012 - 2015 zijn gebaseerd op het vorige toezichtsregiem. Het verschil uit zich in het solvabiliteitssurplus.

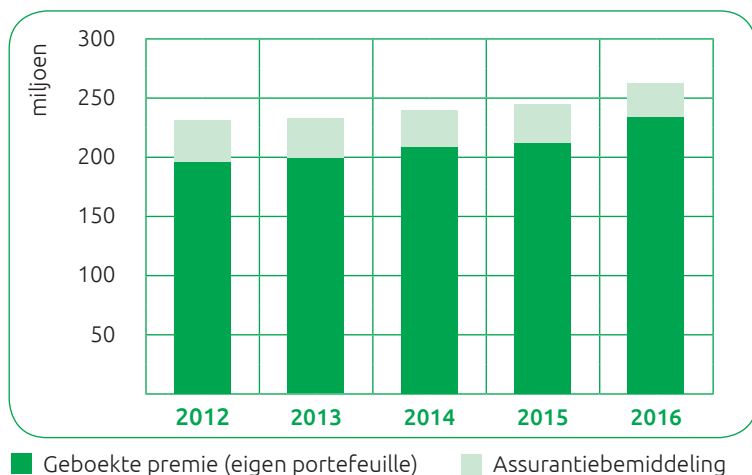
Premieomzet (in duizenden euro's)

	2016	2015	2014	2013	2012
Motorrijtuigen	169.398	151.651	148.972	140.845	138.403
Transport	15.865	14.649	12.539	12.214	12.171
Scheepvaart	16.504	17.181	17.005	18.055	16.741
Overige branches	30.777	28.442	29.490	28.313	29.215
Subtotaal eigen portefeuille	232.544	211.923	208.006	199.427	196.530
Assurantiebemiddeling	29.615	33.852	32.782	36.770	38.562
Totaal	<u>262.159</u>	<u>245.775</u>	<u>240.788</u>	<u>236.197</u>	<u>235.092</u>

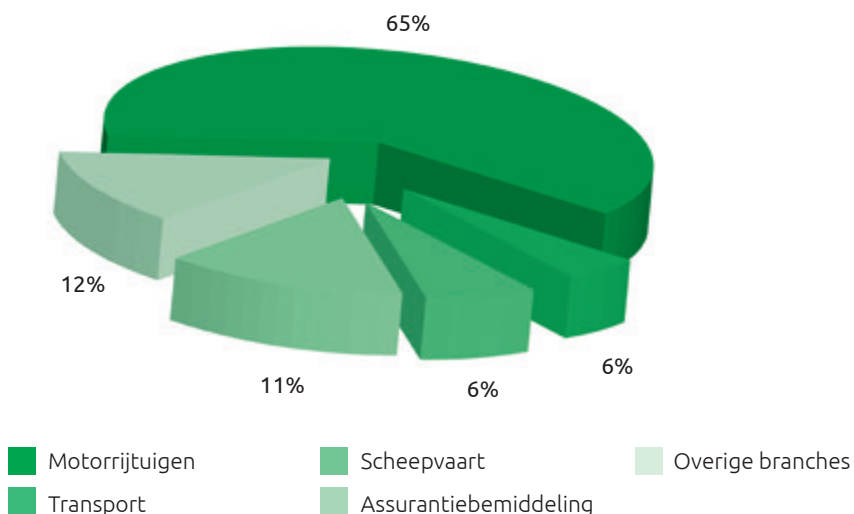
Premieomzet

Totale geboekte premieomzet inclusief assurantiebemiddeling

De totale premieomzet van TVM verzekeringen (geboekte premie), inclusief assurantiebemiddeling nam toe van € 245,8 miljoen naar € 262,2 miljoen, een stijging van € 16,4 miljoen ofwel 6,7%. Deze premieomzet is als onderstaand verdeeld over de (hoofd) branches van TVM.

Premieomzet naar branche

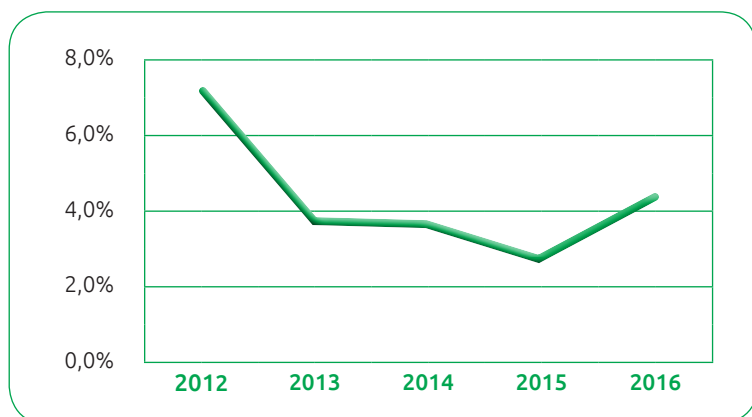

Opbrengst beleggingen (in duizenden euro's)

	2016	2015	2014	2013	2012
Directe opbrengst beleggingen	15.029	13.193	14.872	13.852	19.031
Indirecte opbrengst beleggingen	14.322	4.911	9.357	9.700	23.491
	<u>29.351</u>	<u>18.104</u>	<u>24.229</u>	<u>23.552</u>	<u>42.522</u>
Direct rendement beleggingen	2,2%	2,0%	2,3%	2,2%	3,2%
Totaal rendement beleggingen	4,4%	2,7%	3,8%	3,8%	7,1%

De directe opbrengst beleggingen bestaan uit ontvangen dividenden, rente en huurpenningen. De directe opbrengsten staan onder druk door de lage marktrente. De indirecte opbrengst beleggingen betreft het resultaat, zowel gerealiseerd als ongerealiseerd, op waardemutaties van de beleggingen. De indirecte opbrengst is onderhevig aan beurskoersen en kent een hogere volatiliteit.

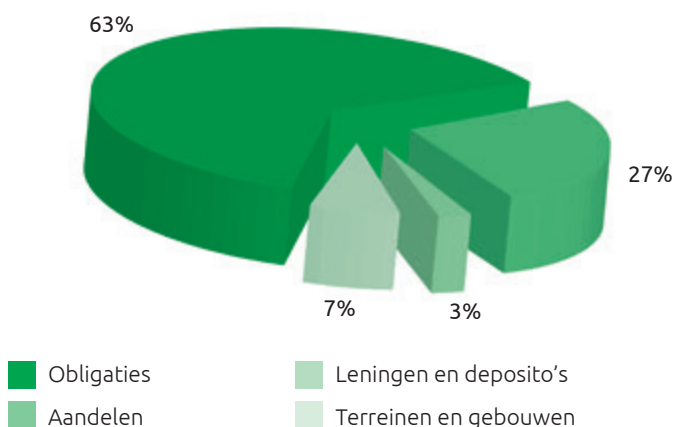
Rendement op beleggingen

Beleggingen naar risicoprofiel (in duizenden euro's)

	2016	2015	2014	2013	2012
Obligaties	418.783	279.194	162.309	187.135	207.477
Aandelen	181.447	149.078	168.363	141.672	177.644
Leningen en deposito's	21.467	201.578	235.985	237.972	159.843
Terreinen en gebouwen	49.610	33.382	74.908	40.384	42.999
Deelnemingen	-	-	-	9.999	10.365
Totaal beleggingen	<u>671.307</u>	<u>663.232</u>	<u>641.565</u>	<u>617.162</u>	<u>598.328</u>

Verhouding van beleggingen naar risicoprofiel

Bovenstaand diagram geeft de onderlinge verhouding weer van de beleggingen naar risicoprofiel ultimo 2016. Dit betreft het onderliggend risicoprofiel en dit betekent dat een belegging in een aantal gevallen in een andere categorie wordt ingedeeld dan op basis van de jaarrekening verplicht wordt gesteld.

Corporate Governance

Algemeen

Corporate Governance gaat over besturen, beheersen, zeggenschap, toezicht houden en verantwoorden. Integriteit en transparantie spelen hierbij een belangrijke rol. TVM heeft haar organisatie zodanig ingericht dat hieraan optimaal invulling wordt gegeven.

Governancesysteem ten aanzien van bedrijfsstrategie en -activiteiten

Coöperatie TVM U.A. staat aan het hoofd van de TVM groep, waarvan Nederlandse zakelijke verzekeren lid kunnen zijn van de coöperatie. Middels de Ledenraad hebben de leden inspraak in het beleid van TVM. De Ledenraad vormt een evenwichtige afspiegeling van het ledenbestand en vormt een klankbord voor de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen bij het ontwikkelen van het beleid.

De Raad van Commissarissen ziet er op toe dat de uitvoering van het bestuursbeleid strookt met de vastgestelde en goedgekeurde beleidsplannen en beleidsuitgangspunten. De Raad van Commissarissen maakt afspraken met de Raad van Bestuur over de ijkpunten die door de Raad van Commissarissen worden gehanteerd. De Raad van Commissarissen toetst of de Raad van Bestuur bij haar beleidsvorming en de uitvoering van haar bestuurstaken oog houdt voor het belang van TVM in relatie tot haar (maatschappelijke) functie en een zorgvuldige en evenwichtige afweging heeft gemaakt van de belangen van allen die bij TVM betrokken zijn. Bij haar toezicht besteedt de Raad van Commissarissen bijzondere aandacht aan het risico-beheer van de verzekeraar en keurt zij de risk appetite en het kapitaal-, beleggings- en herverzekeringsbeleid goed. De Raad van Commissarissen ziet er middels het daarvoor vastgesteld beloningsbeleid op toe dat is voldaan aan de eisen die gelden met betrekking tot beheerst beloningsbeleid. Er is een drietal commissies verbonden aan de Raad van Commissarissen: Audit- en Risicocommissie, Remuneratiecommissie en Selectie- en Benoemingscommissie. De Remuneratie- en Selectie- en Benoemingscommissie zijn eind 2016 samengevoegd tot één commissie gezien de proportionaliteit.

De Raad van Bestuur draagt eindverantwoordelijkheid voor de strategie van TVM en de bedrijfsactiviteiten.

Corporate Governance Code

TVM onderschrijft met haar strategie de nieuwe Corporate Governance Code zoals van toepassing vanaf 2017. TVM wil duurzaam handelen en richt zich daarom bij het uitoefenen van de taken op de cultuur en langetermijnwaardcreatie. TVM doet dit door onderliggend aan haar strategie kansen en risico's in kaart te brengen en met behulp van risicomanagement haar risico's te beheersen en kansen te benutten. Dit alles binnen de door TVM gestelde kaders van risicobereidheid. TVM neemt hierin de belangen van alle stakeholders mee. De Raad van Commissarissen heeft een prominente rol in de totstandkoming van de langetermijnwaardcreatie, visie en strategie van TVM. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de Corporate Governance Regeling bij TVM.

De Corporate Governance Code bevat zowel principes als concrete bepalingen die de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen tegenover elkaar en tegenover de aandeelhoudersvergadering, in het geval van TVM, de Ledenraad, in acht moeten nemen. De principes kunnen worden opgevat als moderne en inmiddels breed gedragen algemene opvattingen over goede corporate governance. De Corporate Governance Regeling sluit zoveel mogelijk aan bij de best-practice-bepalingen. TVM wijkt op sommige bepalingen af van de Nederlandse Corporate Governance Code. Deze afwijkingen zijn gepubliceerd op de website.

Bericht van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft kennis genomen van het accountantsverslag, heeft de jaarrekening goedgekeurd en heeft, in haar advies aan de Ledenraad van TVM verzekeringen, voorgesteld de jaarrekening 2016 van Coöperatie TVM U.A. vast te stellen en het Bestuur en de Raad van Bestuur te dechargeren voor het gevoerde beleid.

Ontwikkelingen 2016

Het jaar 2016 heeft in het teken gestaan van het voorbereiden op en verstevigen van de TVM organisatie in lijn van de verwachte ontwikkelingen op lange termijn, zoals vastgelegd in het TVM meerjarenplan 2015-2017 en het langetermijnplan 2025. De Raad van Commissarissen is intensief betrokken geweest bij de aanpassing van het organisatiemodel met als doel de wendbaarheid, innovatiekracht en effectiviteit van de organisatie te vergroten om daarmee beter te kunnen inspelen op de ontwikkelingen in de markt. Dit heeft geresulteerd in een eenlaags bestuursmodel met kortere lijnen tussen de Raad van Bestuur en het operationeel management. De Raad van Bestuur zal worden uitgebreid met een CCO (Chief Commercial Officer) om daarmee de groeiambities van TVM en de relatie met de leden verder vorm te geven en een CIO (Chief Information Officer) om daarmee de ambities en importantie van informatie- en communicatietechnologie en de digitale proposities te kunnen verwezenlijken. De Raad van Commissarissen is doorlopend geïnformeerd over het transitieplan in aanloop naar de invoering van het nieuwe organisatiemodel en over de implementatie daarvan.

De Raad van Commissarissen is betrokken bij de verdere concretisering van de strategie en het nieuwe TVM meerjarenplan 2017-2019 welke in het eerste halfjaar van 2017 gereed zullen zijn. De Raad van Commissarissen heeft zich uitgebreid laten informeren over het programma TVM kompas dat is ingericht om de doelstellingen van het TVM meerjarenplan 2015-2017 te realiseren. In het programma TVM kompas worden op het gebied van digitalisering belangrijke stappen gezet voor een verdere professionalisering richting de verwachte ontwikkelingen op lange termijn. In dit programma zijn verder meegenomen het klantbelang, de nieuwe wet- en regelgeving en de gevolgen daarvan, alsmede de verwachte economische ontwikkelingen. In 2016 is de Raad van Commissarissen geïnformeerd over de keuze van het ontwikkelplatform en de implementatiepartner alsook de migratiestrategie. Bij de verdere uitwerking van het programma TVM kompas is gebleken dat de ontwikkeling van medewerkers en de belasting van het operationele management groot is

en aandacht behoeft. Hiertoe is een programma 'Mens en Gedrag' opgezet dat aandacht geeft aan cultuur, scholing en belasting gedurende het programma TVM kompas. Tevens wordt in het programma TVM kompas aandacht besteed aan Business Change Management. De belangrijkste taak hiervan is het optimaal implementeren van de nieuwe processen in de organisatie. De Raad van Commissarissen heeft zich in 2016 laten informeren over de impact en de kosten van het programma TVM kompas.

De solvabiliteit onder Solvency II van TVM is van hoog niveau en voldoet daarmee ruimschoots aan de interne eisen en aan de eisen van de toezichthouder, De Nederlandsche Bank.

Het nieuwe coöperatiebeleid is verder ontwikkeld door gedurende het jaar meerdere malen contact met de Ledenraad te hebben over ontwikkelingen in de logistieke en verzekeringssector, hetgeen de Raad van Commissarissen van harte ondersteunt. Hierop aansluitend ondersteunt de Raad van Commissarissen het nieuwe transportveiligheidsbeleid dat in 2016 verder vorm heeft gekregen met als doel het veiliger maken van het vrachttransport op de weg en over het water in Nederland en België onder meer door de pilot met technologiebedrijf Route42. Hierbij heeft de Raad van Commissarissen zich laten informeren over de betekenis en de mogelijke impact.

In 2016 is veel aandacht besteed aan de verdere ontwikkelingen op het gebied van Corporate Governance. Hierbij is onder meer aandacht besteed aan de impact van de wijziging van het organisatiemodel op de governance, alsook de inrichting van de tweede- en derdelijnsfuncties en de rapportage- en escalatielijnen van deze functies. De manager compliance en de manager internal audit rapporteren aan de CEO. De managers financial risk, operational risk en de actuaris rapporteren aan de CFRO. De manager enterprise risk management rapporteert aan de CFRO en geeft functioneel leiding aan de managers financial risk, operational risk en de actuariële functiehouders. De manager compliance heeft een escalatielijn naar de voorzitter van de Raad van Commissarissen. De manager internal audit, de manager enterprise risk management, de financial risk manager en operational risk manager en de actuariële functiehouders hebben een escalatielijn naar de voorzitter van de Audit- en Risicocommissie.

Onderwerpen die in 2016 zijn besproken door de Raad van Commissarissen zijn:

- strategie (o.m. International Desk, TVM meerjarenplan 2015-2017 en langetermijnplan 2025);

- organisatiestructuur TVM groep (o.m. benoemingsprocedures RvB en externe accountant, nieuwe organisatiestructuur, profielen nieuwe bestuurders);
- jaarplan en begroting;
- solvabiliteit en de komst van Solvency II;
- risicobeleid en de risicobereidheid;
- jaar- en kwartaalcijfers;
- accountantsverslag;
- governance;
- integriteit en compliance TVM groep (o.m. uitnodigings- en geschenkenbeleid);
- arbeidsvoorwaarden RvB/remuneratie nevenfuncties RvB;
- beoordelingscriteria en zelfevaluatie RvB;
- projecten- en projectmanagement (programma TVM kompas);
- transportveiligheid.

Raad van Commissarissen en Commissies

De Raad van Commissarissen vergadert vier maal per jaar. Daarnaast kent de Raad van Commissarissen enkele commissies met haar eigen aandachtsgebied: de Audit- en Risicocommissie (deze heeft in 2016 vijf keer vergaderd), de Remuneratiecommissie (deze vergadert tenminste een keer per jaar) en de Selectie- en Benoemingscommissie

(deze vergadert tenminste een keer per jaar). De Remuneratie- en Selectie- en Benoemingscommissie zijn eind 2016 samengevoegd tot één commissie gezien de proportionaliteit. Naast deze reguliere vergaderingen van de Raad van Commissarissen vonden in 2016 diverse strategie- en brainstormsessies plaats in aanwezigheid van de Raad van Bestuur. De leden van de Raad van Commissarissen zijn vrijwel altijd aanwezig geweest tijdens de diverse vergaderingen.

Samenstelling Raad van Commissarissen

Alle leden van de Raad van Commissarissen worden benoemd door de Algemene Vergadering (is de ledenraadvergadering) op voordracht van de Raad van Commissarissen. De Algemene Vergadering, de Ondernemingsraad en de Raad van Bestuur kunnen aan de Raad van Commissarissen personen aanbevelen om als lid van de Raad van Commissarissen te worden voorgedragen. De Raad van Commissarissen bestaat op dit moment uit drie leden van buiten de ledenkring en twee leden vanuit de ledenkring van de Coöperatie TVM U.A. De leden van de Raad van Commissarissen worden als regel benoemd voor een periode van vier jaar. De statuten bieden de mogelijkheid van herbenoeming(en). Op 10 maart 2016 is de heer drs. T. Nabuurs benoemd tijdens de Algemene Vergadering. In dit verslag staat het rooster van aftreden vermeld, evenals de personalia en relevante hoofd- en nevenactiviteiten van de commissarissen.

	Raad van Commissarissen	Audit- en Risicocommissie	Remuneratiecommissie	Selectie- en Benoemingscommissie
M. Duvivier	Voorzitter	✓		✓
A.P. Schenk	✓	✓	✓	Voorzitter
drs. C.W. Gorter RA	✓	Voorzitter		
F. Wansink	✓	✓	Voorzitter	
drs. T. Nabuurs	✓	✓		
Aantal vergaderingen 2016	4	5	2	1

Samenstelling Raad van Commissarissen en haar commissies

Besluiten Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft in 2016 onder meer de volgende besluiten c.q. beleidsdocumenten goedgekeurd:

- voorstel aan de Ledenraad inzake goedkeuring jaarrekening en jaarverslag 2015;
- begroting 2017;
- meerjarenbegroting 2017-2019;
- toepassing van de Governance Principes;
- code Corporate Governance bij TVM;
- arbeidsvoorwaarden RvB;
- remuneratie nevenfuncties RvB;
- toetsing van de door de RvB ontvangen geschenken en uitnodigingen;

- beoordelingscriteria/zelfevaluatie RvB;
- reglementen RvC, RvB en Bestuur;
- organisatiestructuur;
- profielen nieuwe bestuurders;
- beleidsplan uitbesteding;
- risicobereidheid 2017;
- kapitaalbeleid 2017;
- beleggingsbeleid 2017;
- herverzekeringsbeleid 2017.

Educatie

In het kader van Permanente Educatie is dit jaar veelal op individuele basis specifieke aandacht besteed aan deskundigheidsbevordering. Hierbij valt te denken aan het volgen van modules bij de Deskundigheidsbevordering Verzekeraars bij Nyenrode Business Universiteit, verdieping van Financial Reporting, Blockchaintechnologie en de nieuwe Corporate Governance Code. Tevens is in een separate sessie met de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur aandacht geschonken aan het verder verdiepen van de effectiviteit in de boardroom.

Zelfevaluatie

Eens in de drie jaar dient het eigen functioneren van de Raad van Commissarissen (inclusief de evaluatie van de individuele commissarissen) onder onafhankelijke begeleiding te worden geëvalueerd. De evaluatie van de Raad van Commissarissen heeft onder begeleiding van een extern bureau in 2015 plaats gevonden. Eind 2016 is met het bureau een follow up gegeven om na te gaan of de belangrijkste actiepunten uit de eerdere zelfevaluatie waaronder meer aandacht voor innovatie en ICT als belangrijk strategisch instrument, het monitoren van de compliance van (nieuwe) wet- en regelgeving en het monitoren van de verdere ontwikkeling van het organisatie-model voldoende zijn geadresseerd. Tevens zal worden nagegaan of nieuwe aandachtspunten zijn ontstaan in 2016.

Commissies

Audit- en Risicocommissie

In 2016 heeft de Audit- en Risicocommissie naast de reguliere onderwerpen in het bijzonder aandacht besteed aan Solvency II, de QRT's en de Day One rapportage, de ontwikkeling van de financiële markten en de risicobudgetten, het schadebeeld en de prudentiemarge, ICT en in het bijzonder het programma TVM kompas, het cloudbeleid, cybersecurity, compliance en het versterken van diverse risicomanagement functies. Daarnaast is aandacht besteed aan de versterking van de internal audit functies en de aanstellingsprocedure van de externe accountant.

De Audit- en Risicocommissie heeft in 2016 vijf keer vergaderd.

De Audit- en Risicocommissie ziet onder meer toe op de betrouwbaarheid van de verslaglegging in de jaarrekening van TVM, de werking van de interne risicobeheersings- en controle-systemen alsmede de naleving van relevante wet- en regelgeving en interne gedragscodes en het belastingbeleid.

Om de werking van de interne risicobeheersings- en controle-systemen te beoordelen maakt de Audit- en Risicocommissie gebruik van rapportages van de interne accountant, de externe accountant en rapportages van externe toezichhouders. Daarnaast ziet zij toe op naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van de interne en externe accountant.

In de eerste helft van 2016 is een nieuwe manager internal audit benoemd. De manager internal audit is bij alle vergaderingen van de Audit-en Risicocommissie aanwezig. De afdeling Internal Audit heeft in 2016 het risicogewogen auditjaarplan 2017 en het meerjarenauditplan besproken. Op kwartaalbasis worden de bevindingen van de afdeling Internal Audit besproken alsmede de voortgang op uitstaande bevindingen. Hierbij wordt aandacht besteed aan zowel hard- alsook softcontrols. De Audit- en Risicocommissie ondersteunt de uitbreiding van de afdeling Internal Audit. Om de kwaliteit van de afdeling Internal Audit te kunnen beoordelen zal in 2017 externe certificering gaan plaatsvinden.

Om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving in de jaarrekening te beoordelen steunt de Audit- en Risicocommissie in belangrijke mate op de werkzaamheden en bevindingen van de externe accountant. In 2016 is aandacht besteed aan de toereikendheid van de technische voorzieningen. De externe accountant heeft zich daarbij laten ondersteunen door de interne en externe actuaris. De Audit- en Risicocommissie is tot de conclusie gekomen dat de technische voorzieningen toereikend zijn, maar dat de prudentiemarge afneemt.

Externe waardebeoordeling van de beleggingsportefeuille en een toets door de externe accountant hebben de Audit- en Risicocommissie voldoende zekerheden gegeven over de juistheid van de waarde daarvan. Er is expliciet aandacht geweest voor de waardering van het eigen vastgoed.

De externe accountant is bij alle vergaderingen van de Audit- en Risicocommissie aanwezig, waarin onder andere het jaarverslag, het audit serviceplan, de managementletter en het accountantsverslag worden besproken. Dit jaar zijn tevens de resultaten van de Agreed Upon Procedures (AUP) die in het kader van Solvency II verplicht zijn gesteld alsook de QRT-rapportages besproken.

De voorzitter van de Audit- en Risicocommissie heeft voorafgaand aan elke vergadering een overleg met de CFRO, de manager Internal Audit en de externe accountant ter voorbereiding op de vergadering. Daarnaast vindt jaarlijks een executive sessie met de externe accountant plaats.

De Audit- en Risicocommissie ziet toe op de onafhankelijkheid, de bezoldiging, eventuele niet-controle werkzaamheden en de kwaliteit van de werkzaamheden van de externe accountant alsook op de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van de externe accountant. De Audit- en Risicocommissie zal na de afronding van de werkzaamheden van de externe accountant in 2017 conform het reglement de externe accountant evalueren.

In 2016 heeft de Audit- en Risicocommissie in haar overleg met de Raad van Bestuur veel aandacht besteed aan rendementsanalyses. De druk op het technisch resultaat is in 2016 toegenomen enerzijds door economische activiteit waardoor het schadepatroon toeneemt en anderzijds door de kostenontwikkeling verbonden aan het programma TVM kompas en het project Task Force. Per product, verkoopkanaal en markt zijn uitgebreide analyses en bijbehorende verbeterplannen besproken met de Raad van Bestuur.

De begroting 2017 is voor wat betreft de voortgang van de reguliere activiteiten goedgekeurd. Investerings in ICT en innovatie zijn nog onderwerp van gesprek en kunnen in de loop van 2017 nog tot een aanpassing van het budget leiden.

De Audit- en Risicocommissie heeft de voortgang van het project Task Force, welke meerdere compliance-onderwerpen omvat, gevolgd. In de Audit- en Risicocommissie is aandacht geschonken aan de voortgang en de inbedding in de organisatie alsmede het opnemen van interne en externe controles. De commissie heeft aandacht geschonken aan de klokkenluidersrapportage en de Meldplicht Datalekken.

Solvency II is het nieuwe risicogebaseerde toezichtsraamwerk voor verzekeraars dat per 1 januari 2016 in werking is getreden. De Audit- en Risicocommissie heeft geconstateerd dat TVM verzekeringen N.V. alle nodige voorbereidingen heeft getroffen om hieraan te voldoen. Dit is tevens bevestigd door een onafhankelijke externe audit. Op het gebied van datakwaliteit en in het bijzonder data afkomstig van externe bronnen en de aantoonbaarheid van de interne controles daaromtrent is TVM gestart met een verdere professionalisering. De inrichting van de eerste- en tweedelijnsfunctie conform Solvency II

is in 2016 gerealiseerd door het splitsen van het eerste- en tweedelijns actuariaat. Tevens is een versteviging van de compliance- en risk managementfunctie gerealiseerd.

In 2016 heeft de Audit- en Risicocommissie zich in dit kader in het bijzonder gericht op de ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie, waaronder cybersecurity, het cloudbeleid en het nieuwe ontwikkelplatform voor productiesoftware en bijbehorende infrastructuur.

Het risicoprofiel en de risicobereidheid alsmede het risicomanagement, het kapitaalbeleid, het beleggingsbeleid en het herverzekeringsbeleid worden tenminste jaarlijks in het ORSA-proces behandeld. Bij het risicoprofiel is aandacht besteed aan de strategische risico's. De belangrijkste risico 's die zijn besproken zijn het niet voldoende tijdig innoveren, de vergrijzing van het personeelsbestand, het acceptatieproces voor International Desk en de implementatie van de nieuwe applicaties tezamen met de going concern activiteiten. In de Audit- en Risicocommissie zijn de mitigerende beheersmaatregelen besproken.

Er is wederom bijzondere aandacht besteed aan het marktrisico en in het bijzonder aan de ontwikkeling van de financiële markten en de marktrisicolimiet voor het beleggingsbeleid. Door geopolitieke ontwikkelingen waaronder de Brexit en de verkiezingen in de Verenigde Staten heeft TVM bewust een behoudende en gediversificeerde beleggingsstrategie gevolgd waardoor eenmalig het marktrisico beneden de ondergrens van de bandbreedte uitkwam. Door deze strategie is mogelijk het rendement enigszins lager uitgevallen, maar zijn de mogelijke verliesrisico's geminimaliseerd. De Audit- en Risicocommissie heeft hierover een constructieve dialoog met de Raad van Bestuur gevoerd.

De voorzitter van de Audit- en Risicocommissie is als toehoorder bij de vergadering van de Beleggingscommissie in het najaar 2016 aanwezig geweest. De ALM-studie is besproken en tevens is in het najaar tijd besteed om met de fondsbeheerder inzicht te krijgen in de mogelijkheden en risico's van de huidige beleggingsportefeuille.

Het verzekeringstechnische risico is gedurende het jaar verschillende keren besproken. Het verzekeringsbeleid inclusief het herverzekeringsbeleid is tijdens de ORSA in het najaar besproken. Aandacht is besteed aan de toetsing van de toereikendheid van de technische voorzieningen, te weten de schadevervoorziening en de premietekortvoorziening. Hierbij is aandacht besteed aan het percentage zekerheid, de gehanteerde actuariële

methode, het staartrisiko en de afnemende prudentiemarge. Door ontwikkeling in wet- en regelgeving waaronder de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) hebben bijreserveringen plaatsgevonden. Tevens is aandacht besteed aan de marktwaardering van de technische voorzieningen.

Het operationeel risicomanagement is in 2016 in opzet vormgegeven en zal verder in 2017 worden geïmplementeerd. Operationele risico's zijn tijdens de vergaderingen besproken. De belangrijkste risico's waren de beheersbaarheid van de groei van de International Desk, de beschikbaarheid van voldoende ingewerkte medewerkers voor de dagelijkse operatie en het programma TVM kompas. Passende mitigerende maatregelen zijn in de commissie besproken en geïmplementeerd.

Ook is in 2016 aandacht besteed aan de afwikkeling van het faillissement van Koops Furness n.v. in 2014.

Bijzondere aandacht heeft het vervolg op de aangifte door TVM van mogelijke fraude inzake een leverancier op basis van het protocol Verzekeraars en Criminaliteit in 2015 gekregen. De kwestie wordt verder door het Openbaar Ministerie behandeld. TVM is door de civiele rechter in alle gevallen in het gelijk gesteld en er is een schadevergoeding toegewezen. Er is hoger beroep aangetekend door zowel het Openbaar Ministerie als de leverancier.

Remuneratiecommissie

Als gevolg van de wijzigingen in de organisatiestructuur wordt de Raad van Bestuur uitgebreid van drie naar vijf leden. Hierbij wordt de harmonisatie van de overige arbeidsvoorwaarden ter hand genomen. Implementatie zal in 2017 plaats vinden.

Selectie- en Benoemingscommissie

De Selectie- en Benoemingscommissie heeft zich in 2016 als gevolg van de wijziging in het organisatiemodel bezig gehouden met de ontwikkeling van de profielen van de bestuurders.

Het wervingstraject voor de CCO en CIO is gestart met een extern bureau. Eind 2016 zijn met een aantal kandidaten de eerste gesprekken gevoerd. De Raad van Bestuur streeft bij de uitbreiding van de Raad van Bestuur van drie naar vijf leden naar een evenwichtige verdeling als bedoeld in artikel 166 en 276 Boek 2 BW.

Overige activiteiten Raad van Commissarissen

Regelmatig vindt overleg plaats tussen de voorzitter van de Raad van Commissarissen en de voorzitter van de Raad van Bestuur. Bij alle vergaderingen van de Ondernemingsraad in 2016 is een lid van de Raad van Commissarissen aanwezig geweest.

De Raad van Commissarissen heeft in het voorjaar een werkbezoek gehouden bij TVM Belgium. Ook hebben de leden van de Raad van Commissarissen in 2016 veelvuldig contact gehad met de keyfunctionarissen.

De leden van de Raad van Commissarissen zijn zeer betrokken bij TVM en geven daar blijk van door regelmatig aanwezig te zijn bij activiteiten van TVM, zoals de themabijeenkomsten en andere informele bijeenkomsten met de Ledenraad en de Dag van Veilig Transport | Ridders van de Weg.

Dankwoord

De Raad van Commissarissen spreekt haar dank uit aan de Raad van Bestuur en de medewerkers van TVM voor de geleverde inspanningen en het bereikte resultaat in het jaar 2016, alsmede voor de activiteiten gericht op het continu verbeteren van het klantbelang en de continuering en groei van TVM.

Hoogeveen, 28 februari 2017

Namens de Raad van Commissarissen

Martin Duvivier
voorzitter

Bericht van de Raad van Bestuur

De Coöperatie TVM U.A. heeft het jaar 2016 afgesloten met een positief resultaat van € 20 miljoen, ten opzichte van € 8,5 miljoen in 2015. Naast het hoger rendement op beleggingen is het resultaat ook verbeterd door een gunstiger technisch resultaat. De schaderatio daalde van 83,5% naar 79,2%. Het kostenpercentage is toegenomen van 19,4% naar 20%. Daarmee is de combined ratio uitgekomen op 99,2% tegen 102,9% het jaar ervoor. De verdiende premie is met circa € 19,5 miljoen gestegen. Het balans-totaal kwam uit op € 742 miljoen.

Het Eigen vermogen in de jaarrekening stijgt van € 310 miljoen naar € 329 miljoen. Op basis van risicoanalyse hanteert TVM een interne solvabiliteitsnorm van 200%, gerelateerd aan de eisen van de Solvency II-regelgeving. Ultimo 2016 bedraagt de aanwezige solvabiliteit 244%. De solvabiliteitspositie van TVM blijft hiermee op een hoog peil.

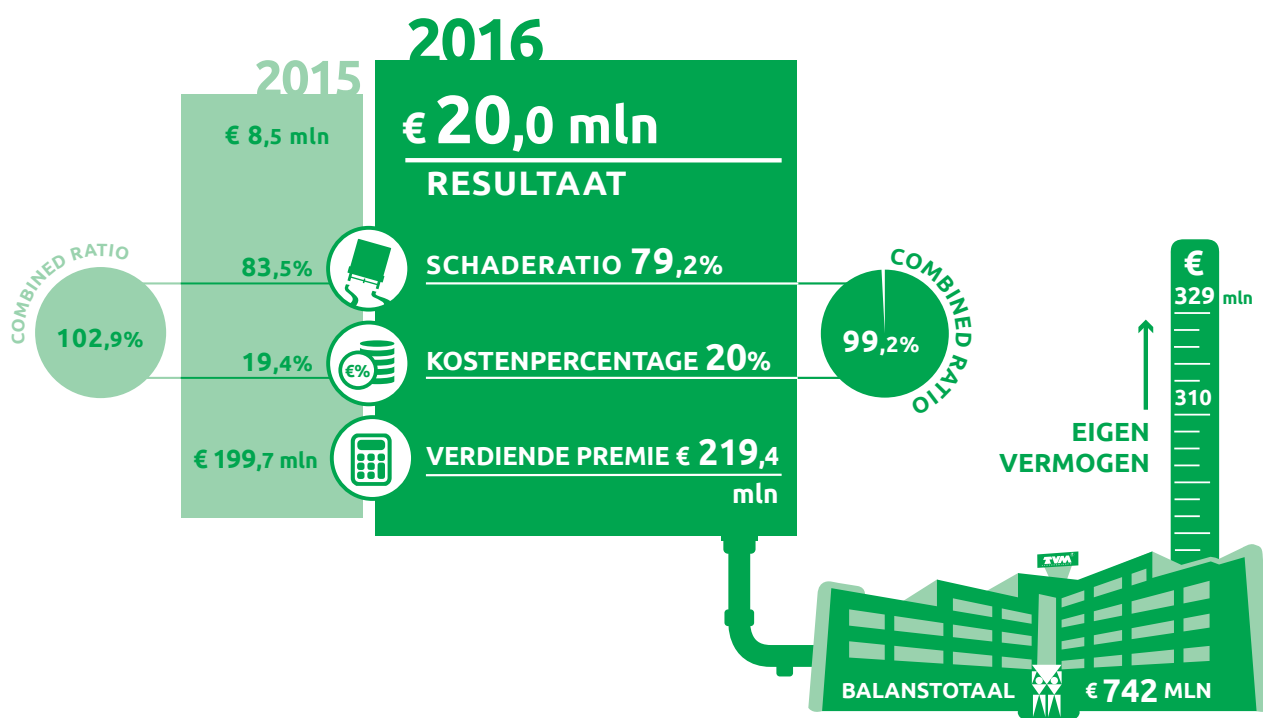
Bij het vervoer over de weg maken wij uit onze cijfers op dat transporterend Europa wat volume betreft opnieuw groeit ten opzichte van vorig jaar. Het aantal faillissementen van verzekeren in de TVM-portefeuille is laag en wij zien dat naast vervangingsinvesteringen steeds meer uitbreidingsinvesteringen plaatsvinden. Het toenemen van de vervoersbeweging is gunstig voor de transportmarkt, maar heeft een keerzijde voor TVM. Meer vervoersbeweging betekent ook dat de kans op ongelukken en schades toeneemt.

Gerichte premie-aanpassing

Voor de verzekeringsbranche zijn de kosten de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen. Overheidstoezicht en wet- en regelgeving leiden ertoe dat verzekeraars met meer regels en eisen te maken krijgen. Dat brengt steeds meer uitgaven met zich mee, ook voor TVM. Een andere ontwikkeling is dat de gemiddelde schadeclaim steeds hoger wordt. Dit heeft vooral te maken met een toename van het aantal letselschaden en de stijging van kosten door loonderving en ziektekosten. Daarom was TVM genoodzaakt om per 1 januari 2016 premie-aanpassingen door te voeren. Dit heeft een positief effect gehad op het technisch resultaat. Als gevolg hiervan heeft TVM besloten om op 1 januari 2017 geen collectieve premieverhoging door te voeren. Wel zijn premie-aanpassingen doorgevoerd bij structureel verlieslatende relaties.

Ledenraad

Naast de jaarlijkse Algemene Vergadering (de ledenraadvergadering) in maart, is op 6 oktober 2016 een informele ledenraadbijeenkomst georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst heeft de Raad van Bestuur uitgebreid gesproken met de Ledenraad over actuele thema's die spelen binnen TVM. Hierbij is gesproken over de ontwikkeling van een meerjarenvisie voor TVM (zogenaamde 'Stip op de Horizon'), het programma TVM kompas dat voortkomt uit het TVM meerjarenplan 2015-2017, de Pilot veilig rijgedrag en de halfjaarcijfers van TVM.

Missie en visie

TVM streeft naar een heldere missie en visie om duidelijk te maken waar zij voor staat. De missie en visie staan centraal bij alle activiteiten die TVM ontplooit en geven richting aan de strategische keuzes en het toekomstperspectief voor klanten en medewerkers.

De missie van TVM

TVM is de gespecialiseerde verzekeraar voor transport over weg en water en logistiek met coöperatieve grondslag. TVM is leidend in haar thuismarkten en wordt herkend en gewaardeerd als innovatieve partner. Door samen te werken met stakeholders behoren onze klanten tot de veiligste vervoerders van Europa.

De visie van TVM

TVM blijft een coöperatieve transportverzekeraar die heel dicht op haar klanten zit. Met het oog op sociaal-economische en technische ontwikkelingen wil TVM technologische oplossingen en operational excellence combineren met persoonlijk contact. Vanuit deze betrokkenheid streeft TVM ernaar een autoriteit te zijn op het gebied van risicomanagement, preventie en transportveiligheid. TVM wil zich ontwikkelen tot 'full service-transportverzekeraar' waar de aanvullende diensten 'kennismakelaar' en 'dataspecialist' onderdeel van uitmaken. Hiermee wil TVM zich onderscheiden van haar concurrenten.

Kernwaarden

Deze missie en visie is doorvertaald in een viertal kernwaarden. Deze kernwaarden vormen de grondbeginselen van onze coöperatie. Kortom, hoe we met onze verzekerden, onze leden én onze medewerkers willen omgaan. TVM heeft de volgende vier kernwaarden gedefinieerd:

- Betrokken
- Betrouwbaar
- Deskundig
- Ondernemend

TVM zet in op transportveiligheid

Als marktleider op gebied van transportverzekeringen in Nederland en België ontplooit TVM diverse initiatieven om transport over weg en water veiliger te maken. Door te kiezen voor transportveiligheid zoekt TVM nadrukkelijk naar de verbinding met haar achterban en wil TVM nog meer van toegevoegde waarde zijn. Als coöperatie, samen met leden, brancheorganisaties, kennisinstellingen en overheid zet TVM ambitieus in bij het realiseren van de doelstelling om Nederland en België tot de veiligste transportlanden van Europa te laten behoren.

TVM verwacht dat investeren in transportveiligheid ook een positief effect zal hebben op het imago van de transportbranche, een van de belangrijkste economische sectoren in Nederland.

Hierbij heeft TVM zich de volgende doelstellingen gesteld:

- TVM-leden behoren tot de veiligste vervoerders van Europa;
- nul verkeersslachtoffers bij transport over weg in 2020;
- toegevoegde waarde leveren aan TVM-leden en de sector transport op het gebied van transportveiligheid.

Zo is in 2016 de Pilot veilig rijgedrag gestart. In bijna 400 vrachtauto's is een hardware platform (een box in de vrachtauto) ingebouwd. Met behulp van onder meer een dashboard-camera en een eyetracker wordt vervolgens rijgedrag gemonitord. Ondertussen is door ruim 1.000 chauffeurs over meer dan negen miljoen kilometer aan data verzameld. In de eerste helft van 2017 volgen de conclusies en wordt de pilot afgerond. TVM werkt hierin nauw samen met Route42, die de hard- en software voor deze pilot heeft ontwikkeld. Tijdens de Dakar Rally in januari 2016 heeft TVM getest, wederom met Route42, met een waarschuwingssysteem (TPMS) dat klapbanden moet voorkomen. Dit systeem is nu op de markt verkrijgbaar.

Naast de Pilot veilig rijgedrag heeft TVM in 2016 ook de app 'Trucker' gelanceerd. Deze app helpt chauffeurs om veilige verzorgingsplekken te vinden waar voldoende parkeerruimte is. Met de rijmodus blijven de chauffeurs op de hoogte van parkeerplaatsen, gevaren en vertragingen. Eind 2016 was deze app al meer dan 20.000 keer gedownload. Daarnaast zijn, net als in 2015, diverse spiegelfastelplaatsen bij transportbedrijven aangelegd.

Ook in de TVM organisatie is aandacht voor transportveiligheid. In de zomer van 2016 hebben alle medewerkers van de TVM groep een sessie Veilig transport gevolgd, waarbij specifieke aandacht was voor het zekeren van lading en de binnenvaart. TVM initieert dit om ook bij haar medewerkers meer bewustwording te creëren over de eigen rol in het verkeer.

TVM meerjarenplan

TVM brengt haar strategie zoals geformuleerd in het TVM meerjarenplan 2015-2017, genaamd 'Durf en discipline' tot uitvoering. Input van de strategie is een analyse van de vaardigheden van TVM, de ontwikkelingen in de verzekeringssector en de klantgroepen waarin TVM actief is. Het is een alomvattend plan waarin alle aspecten van de bedrijfsvoering van TVM worden belicht. In het eerste halfjaar van 2017 zal TVM haar strategie actualiseren op basis van de meest recente inzichten

en deze vastleggen in het meerjarenplan voor de jaren 2017-2019. Strategievorming komt tot stand in samenspraak met de Raad van Commissarissen en Ledenraad.

De verdere toekomst ziet TVM met vertrouwen tegemoet. Als specialist in met name transport over weg, water en logistiek, ziet TVM vele kansen. Er wordt gericht gewerkt aan een TVM 2.0 organisatie om de technologische ontwikkelingen die op ons afkomen het hoofd te kunnen bieden. Er wordt nagedacht over hoe TVM om moet gaan met vervoer via drones, platooning, onbemande vrachtauto's en bijvoorbeeld 3D-printing. TVM is overtuigd dat de winnaars in de verzekeringsbranche de partijen zijn die excellente digitalisering weten te combineren met persoonlijk contact. Scoren op een van beide dimensies is niet genoeg; competenties van medewerkers en de kwaliteit van systemen zullen doorslaggevend zijn.

Het TVM meerjarenplan 2015-2017 heeft TVM vertaald naar concrete initiatieven voor de komende jaren. Deze initiatieven zijn samengevoegd in het programma TVM kompas, zodat ze gecoördineerd tot uitvoering worden gebracht.

TVM kompas

Met TVM kompas realiseert TVM het grootste deel van haar doelstellingen uit het TVM meerjarenplan 2015-2017 en TVM kompas levert daartoe de instrumenten en draagt bij aan de beoogde ontwikkeling van TVM. Waar gaat het programma TVM kompas voor zorgen? Het programma zorgt voor vernieuwing van producten, diensten, processen, applicaties, infrastructuur en informatievoorziening, en inbedding in de organisatie inclusief de daarbij behorende cultuur en vaardigheden.

De resultaten zijn een aanpasbaar en wendbaar TVM (zeer belangrijk om in te kunnen spelen op ontwikkelingen in de verzekerings- en transportsector), eenduidige bediening in administratie en tevens eenduidige processen en systemen. Andere te boeken resultaten zijn lagere kosten, gestandaardiseerde processen, minder applicaties en goed opgeleide en deskundige TVM medewerkers. Na een lange tijd van zorgvuldige voorbereiding is de tijd van oogsten aangebroken. De eerste opleveringen zijn inmiddels gerealiseerd en enthousiast ontvangen.

Veel complimenten gaan uit naar onze medewerkers. Voor TVM is in deze omvang projectmatig en met veel 'externen' werken grotendeels nieuw. Echter, alle benodigde expertise is niet eenvoudigweg als organisatie te bezitten. Er is een goede samenwerking op gang gekomen en de 'externen' ervaren veel betrokkenheid van alle TVM'ers. Er is nog veel werk te verzetten maar een positieve beweging is zeker ingezet!

Door het realiseren van haar strategische ambitie zal TVM nog beter in staat zijn de dienstverlening aan haar verzekerden en leden aan te laten sluiten bij haar behoeften en van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Innovatie(beleid)

TVM heeft innovatie tot een van de pijlers benoemd waarop zij zich de komende jaren gaat richten. Onder andere technologische ontwikkelingen, veranderende verdienmodellen, dreiging van nieuwe concurrentie en veranderende eisen van toezichthouders vormen de noodzaak hiertoe. TVM moet dan ook haar innovatiekracht vergroten om te zorgen dat TVM zich blijft onderscheiden en de positie als marktleider in de transportsector behoudt.

Begin 2015 heeft TVM de afdeling innovatiemanagement ingericht. Deze afdeling heeft als opdracht om enerzijds aan concrete innovaties te werken en anderzijds om collega's binnen TVM te enthousiasmeren en te betrekken bij innovatie. Binnen TVM gaat innovatie steeds meer leven en ontstaat een steeds beter beeld over de werkwijze ervan.

De belangrijkste thema's die als focus voor innovatie worden gebruikt zijn veiligheid, digitalisering, data-analyse en het ontstaan van nieuwe risico's. Enkele onderwerpen die in 2016 bij innovatie aan bod zijn gekomen zijn, het onderzoeken van de (on)mogelijkheden van het verzekeren van truckplatooning in Nederland, de Pilot veilig rijgedrag, het ontwikkelen van bedieningsconcepten voor transportbedrijven en een interne innovatieopleiding. Daarnaast is ook een trendrapport opgesteld, waarin de belangrijkste trends zijn benoemd die TVM de komende jaren kunnen gaan raken.

In 2017 wordt de Pilot veilig rijgedrag afgerond en worden de eindresultaten gepresenteerd. Daarnaast gaat TVM een verkenning doen rondom het potentieel van de blockchaintechnologie, wordt een bedieningsconcept voor de binnenvaart ontwikkeld en zullen de eerste truckplatoons worden verzekerd.

Internationale expansie

TVM is al vele jaren actief op de Belgische markt en heeft daar een uitstekende marktpositie weten te verwerven. Al een aantal jaren laten de Belgische activiteiten stevige groei-cijfers zien, gecombineerd met een beheerst schadebeeld. In 2016 is de bruto-premie gestegen met 18% en het belang van België in de totale premie van TVM is toegenomen van 18% naar 20%. De verwachting voor 2017 is een verdere stijging van het premievolume, mede door de gedeeltelijke overname van een transportportefeuille.

Ook in de rest van Europa is TVM actief. De strategie van TVM is erop gericht dat Benelux-transportondernemers met een vestiging in het buitenland, kunnen rekenen op toegesneden verzekeringsproducten met dezelfde TVM-kwaliteit, waarbij actieve preventie en schade-expertise vanuit TVM centraal staan. Hierbij ontzorgt TVM de ondernemer en heeft deze één aanspreekpunt bij vragen over dekking, maar ook in geval van schade.

TVM heeft het strategische besluit genomen om ook verzekeringsproducten aan te bieden op de lokale verzekeringsmarkt in Duitsland. In 2015 en 2016 is hiermee een voorzichtige start gemaakt om praktijkervaring op te doen.

Wet- en regelgeving

De afgelopen jaren is de toezichtdruk van de wetgever en toezichthouders, waaronder AFM en DNB, voor de gehele verzekeringsbranche en dus ook voor TVM toegenomen.

Zo zijn er bij TVM naast algemene, ook specifieke toezichtonderzoeken geweest waaronder Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA), Sanctiewet, Volmachten, IT-selfassessment en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Samen met de toezichthouders is vastgesteld dat, waar van toepassing, de noodzakelijke verbeteringen zijn gerealiseerd. In 2017 zal TVM de structurele borging van compliance verder professionaliseren.

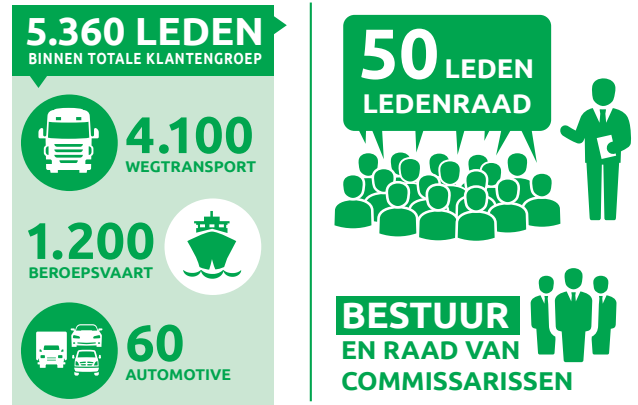
TVM scheepvaart

TVM heeft een tweetal scheepvaartlabels binnen haar groep, zijnde SON scheepsverzekeringen (SON) en Noord Nederland schepenverzekering (NNS). In gezamenlijk overleg is besloten dat de behoefte bestaat om beide scheepvaartlabels samen te voegen, zodat zij elkaar kunnen versterken om de dienstverlening aan de verzekerden nog verder te optimaliseren. Per 1 januari 2017 zijn de merknamen SON en NNS verder gegaan onder de merknaam TVM verzekeringen. Om ook de samenwerking met andere TVM-disciplines te versterken, is besloten om de fysieke samenvoeging op het hoofdkantoor in Hoogeveen te laten plaatsvinden. De verhuizing heeft in april 2016 plaatsgevonden. Vanaf 1 januari 2017 zijn eveneens de systemen van de scheepvaartlabels geïntegreerd in één systeem.

Personeel

In het jaar 2016 is het aantal fte's toegenomen van 387 aan het begin van het jaar tot 417 ultimo 2016. Deze stijging kent een tweetal redenen. Enerzijds wordt de toename veroorzaakt door portefeuillegroei en een toenemend aantal schademeldingen. Anderzijds is geconstateerd dat een kwantiteits- en kwaliteitsimpuls nodig is door middel van specialistische functies op het gebied van wet- en regelgeving en automatisering.

DE COÖPERATIE

TVM hanteert een zorgvuldig, beheerst en op duurzaamheid gebaseerd beloningsbeleid dat past bij haar strategie, risicobereidheid, bedrijfsdoelstellingen en kernwaarden en waarbij rekening wordt gehouden met de langetermijnbelangen van de verzekeraar en het maatschappelijke draagvlak. Het beleid is in overeenstemming met de wet- en regelgeving inzake de Regeling beheerst beloningsbeleid en de relevante bepalingen uit de Wet financieel toezicht (Wft). Het beloningsbeleid van TVM is primair bedoeld om het aantrekken en het binden van goede werknemers te bevorderen en is tevens zodanig ingericht dat de integriteit en betrouwbaarheid van de onderneming niet in gevaar komen. Het beloningsbeleid beoogt voorts de focus van de medewerkers op de langetermijnbelangen van TVM en die van de klanten te waarborgen. TVM vindt variabele beloningen niet in deze visie passen en deze worden dan ook niet toegekend aan medewerkers, management of Raad van Bestuur.

Het ziekteverzuim, exclusief graviditeit, is met 4,8% hoger dan vorig jaar als gevolg van een aantal lange verzuimdossiers. TVM streeft naar het bevorderen van de gezondheid van medewerkers en ontplooit hiervoor verschillende initiatieven, zoals bijvoorbeeld een fitheidstest, het faciliteren van een sportschoolabonnement en het actief ondersteunen van leidinggevendenden om verzuim te voorkomen en beperken.

Risico- en kapitaalmanagement

Algemeen

De Raad van Bestuur ziet het beheersen van risico's als een kritische succesfactor voor het bieden van zekerheid gericht op de lange termijn aan zowel verzekerden, medewerkers als aan andere belanghebbenden van TVM. De Raad van Bestuur aanvaardt de volledige verantwoordelijkheid voor de opzet, het bestaan en de werking van het TVM risicobeheersings- en interne controlesysteem.

Verdedigingslijnies

Het Risk Management systeem is beschreven in het Risk Management en Interne Controle beleidsplan. Hierin is vastgelegd dat de risicobeheersings- en interne controlesystemen zijn opgezet volgens vijf verdedigingslijnies. TVM heeft haar governance systeem dusdanig ingericht dat het adequaat is in relatie tot de aard, omvang en complexiteit van TVM. Er wordt voldaan aan de scheiding van de verschillende keyfuncties en de scheiding tussen eerste, tweede en derde lijn. De vijf verdedigingslijnies worden hieronder toegelicht.

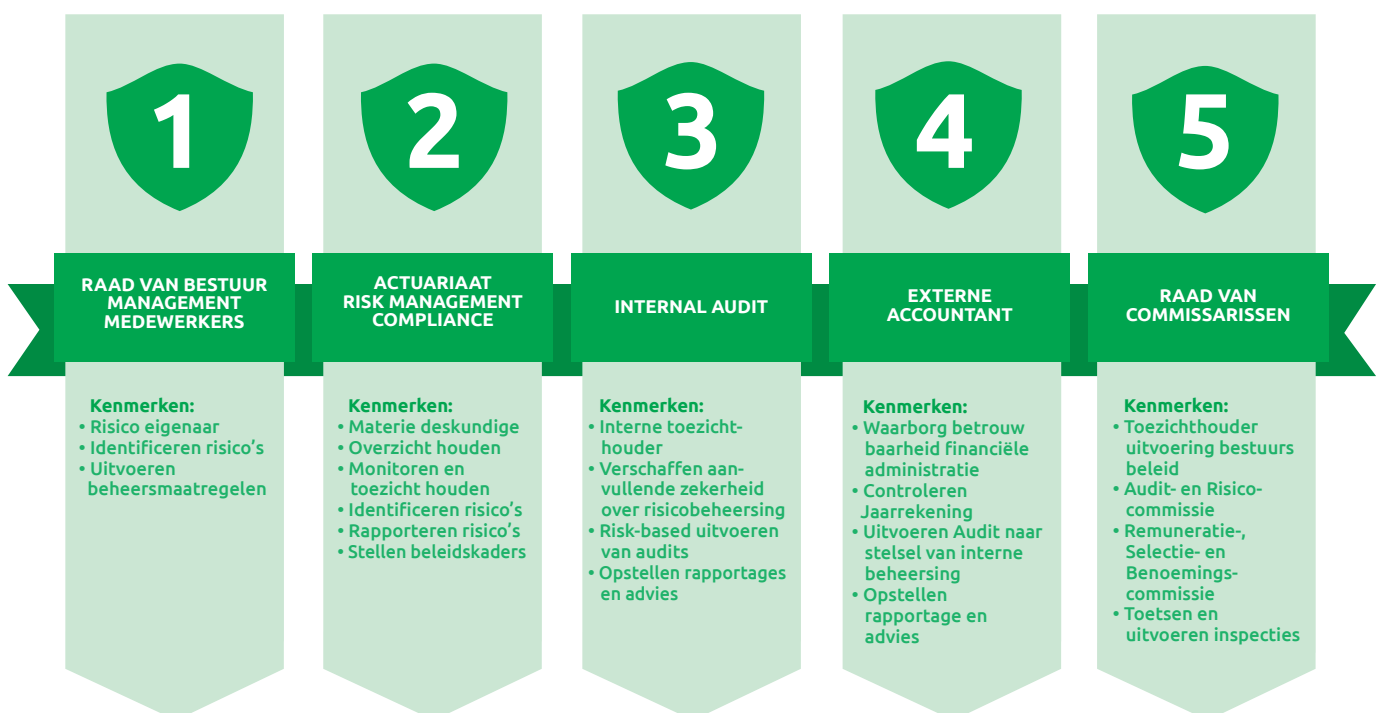
De eerste verdedigingslinie

De eerste verdedigingslinie wordt gevormd door de Raad van Bestuur, het management en de medewerkers. Zij hebben veelvuldig contact met verzekerden van TVM en hun tegenpartijen en zijn de eerst aangewezenen om risico's te signaleren en te beheersen. De leidinggevenden en medewerkers van TVM maken periodiek een inventarisatie van operationele risico's in de processen en van de financiële en strategische risico's. Zij geven in de risico-inventarisatie aan welke risico's zij onderkennen en hoe deze worden geanalyseerd, beheerst, gemonitord en hoe zo nodig wordt bijgestuurd. De risico-inventarisatie leidt tot beheersmaatregelen en managementacties.

De tweede verdedigingslinie

De tweede verdedigingslinie wordt gevormd door Compliance, Risk Management en de Actuariële Functie. Deze functies ondersteunen de organisatie bij het effectief uitvoeren van het risicomanagement. Dit gebeurt aan de hand van een Risk Management framework. De uitgangspunten en opzet van dit framework zijn vastgelegd in het Risk Management en het Interne Controle beleid.

VERDEDIGINGSLINIËN VOOR RISICOMANAGEMENT

De Risk Management-strategie van TVM bestaat uit het identificeren, beheersen en monitoren van risico's op alle niveaus (strategisch, tactisch en operationeel) en op alle Risk Management gebieden vanuit een integrale aanpak. Deze aanpak is gebaseerd op de COSO-methodiek. Er wordt gebruik gemaakt van diverse methodieken zoals Strategische Risk Assessments, Risk en Control Self Assessments, Change Risk Assessments en de Own Risk an Solvency Assesment (ORSA). Vanuit deze integrale aanpak is het Risk Management framework opgezet. Het ziet er op toe dat TVM integraal haar risico's beheerst, aantoonbaar in control is over haar bedrijfsvoering, dat risico's weloverwogen worden genomen en dat zij in staat is hierover volledig, tijdig en juist te rapporteren. De inventarisatie verbindt de risico's van TVM aan de strategie, zodanig dat deze zo nodig bijgesteld kan worden.

De doelstelling van TVM Risk Management is om een optimale balans tussen groei, resultaat en gerelateerde risico's te realiseren, zodat op een effectieve en efficiënte wijze middelen worden ingezet om de ondernemingsdoelstellingen te realiseren.

De derde verdedigingslinie

De Internal Audit Functie (IAF) is de derde verdedigingslinie. Het primaire doel van de IAF is het geven van aanvullende zekerheid aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen van TVM over de mate waarin de risico's, die de doelstellingen van TVM bedreigen, worden beheerst en het geven van advies (vanuit haar natuurlijke adviesfunctie) ter verbetering van de processen binnen TVM. De IAF helpt TVM haar doelstellingen te realiseren door met een systematische en gedisciplineerde aanpak gevraagd en ongevraagd audits uit te voeren en te rapporteren over mogelijke verbeterpunten. De IAF is onafhankelijk gepositioneerd en rapporteert hiërarchisch aan de CEO. Daarnaast heeft de IAF een functionele rapportagelijn (en escalatiemogelijkheid) aan de Audit- en Risicocommissie.

De IAF werkt op basis van een door de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen (na een positief advies van de Audit- en Risicocommissie) goedgekeurd auditjaarplan. De IAF legt elk kwartaal verantwoording af aan de Raad van Bestuur en de Audit- en Risicocommissie over haar werkzaamheden in de vorm van een kwartaalrapportage. Tevens vindt periodieke afstemming plaats met diverse externe stakeholders, waaronder de externe accountant en De Nederlandsche Bank.

De vierde verdedigingslinie

De vierde lijn wordt gevormd door de externe accountant. De werkzaamheden van de externe accountant zijn primair gericht

de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen van de belangrijkste bedrijfsprocessen te beoordelen en te toetsen, om te komen tot een oordeel over de betrouwbaarheid van de jaarrekening. Een doelstelling van de interne beheersing is dat onder andere gewaarborgd dient te zijn dat de financiële administratie, die de basis is voor de financiële verslaglegging en besluitvorming, voldoende betrouwbaar en actueel is voor het nemen van verantwoorde managementbeslissingen.

De vijfde verdedigingslinie

De vijfde lijn wordt gevormd door de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen heeft de taak om toezicht te houden op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken bij TVM. De Raad van Commissarissen kent een Audit- en Risicocommissie, een Remuneratiecommissie en een Selectie- en Benoemingscommissie.

Risk Management Functie

TVM heeft haar Risk Management Functie vormgegeven door middel van de tweedelijnsfuncties Compliance, Risk Management, de Actuariële Functie en een Risk Committee. De Risk Management Functie wordt uitgevoerd door de operational risk manager en de financial risk manager.

De Compliance Functie is een onafhankelijke functie, gericht op het bevorderen van en (doen) toezien op de naleving (naar letter en geest) van wetten, regels en normen die relevant zijn voor de integriteit en de daarmee samenhangende reputatie van TVM (inclusief de medewerkers van TVM). De Compliance Functie zorgt voor de monitoring van de beheersmaatregelen en treedt op als bewaker van de integriteit van de onderneming en zijn werknemers. De Compliance Functie wijst werknemers op het belang van compliance binnen de organisatie.

De Risk Management Functie is een onafhankelijke functie gericht op het signaleren en meten van risico's en het oordelen over deze risico's ten behoeve van de Raad van Bestuur en management. Zij signaleert afwijkingen van het gewenste risicoprofiel. Voor de beheersing van de risico's binnen dit profiel monitort zij de opvolging van de beheersmaatregelen. Daarnaast faciliteert de Risk Management Functie de eigenaren van de risico's bij risico-inventarisaties en in het beheersen van de risico's.

De Actuariële Functie is een onafhankelijke functie die als doelstelling heeft om te oordelen en te rapporteren over de toereikendheid van de technische voorzieningen, te adviseren over de adequaatheid van de herverzekeringen en te adviseren

over de gedragslijn voor het aangaan van verzekeringstechnische verplichtingen. Dit omvat een beoordeling van de toegepaste methodologie, instrumenten die worden gebruikt, volledigheid en juistheid van de gegevens die worden gebruikt en herverzekeringsregelingen. Voorts draagt de Actuariële Functie bij aan de prijsstelling, de ORSA-methodologie en aan het standaardmodel.

Voor tweedelijnsfuncties geldt dat de organisatorische inbedding van deze functie zodanig is dat zij objectief en onafhankelijk haar taken kan uitvoeren. Dit betekent in ieder geval dat zij zonder invloed van andere functies haar bevindingen rechtstreeks kan rapporteren aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Daarmee beschikken de tweedelijnsfuncties over de nodige bevoegdheid, middelen en operationele zelfstandigheid om hun taken te verrichten.

De coördinatie van de tweede lijn wordt verzorgd door de manager enterprise risk management vanuit Integraal Risk Management beleid. Doelstelling van Integraal Risk Management is om door middel van integrale samenwerking van de tweede lijn het risicobeheersing- en interne controle systeem van TVM te borgen zodat alle risico's in beeld zijn, verbanden worden gesignaleerd, risico's worden geminimaliseerd, kansen ten volle kunnen worden benut en alle door het management gestelde doelen zo goed mogelijk nagestreefd kunnen worden.

TVM kent een Risk Committee dat het geheel aan risico's binnen TVM overziet en de consistentie van het risicobeheer bewaakt. Er zijn een Operational Sub Committee, waar operationele risico's worden besproken en een Financial Sub Committee waar financiële risico's worden besproken. De uitkomsten uit deze Sub Committees worden gerapporteerd aan het Risk Committee. In het Risk Committee worden tevens de strategische risico's besproken. De uitkomsten uit het Risk Committee worden gerapporteerd aan de Raad van Bestuur en aan de Audit- en Risicocommissie.

Het Risk Committee is verantwoordelijk voor de coördinatie van het ORSA-proces, ORSA-rapportage en voor risico-inventarisaties. Om te oordelen over het actuele risicoprofiel wordt gebruik gemaakt van de risk appetite. Key Risks zijn opgenomen in het Risk Dashboard gevuld met Key Risk Indicators (KRI's). De diverse KRI's voor elk van de risicogebieden worden op kwartaalbasis gemeten en geven gezamenlijk een beeld van het risicoprofiel van TVM. Met dit dashboard worden continue de Key Risks gevolgd. Het doel is mede in staat te zijn tussentijds de solvabiliteitseis 'Solvency Capital Requirement' (SCR) in

te schatten. Ook kunnen afwijkingen worden gesignaleerd in het risicoprofiel, wat een trigger is voor het gedetailleerd berekenen van de SCR. Per risico en per KRI is een verantwoordelijke vastgelegd. Indien een KRI de tolerantiegrens overschrijdt, dient de verantwoordelijke aan te geven welke acties worden belegd om het risicoprofiel weer op het gewenste niveau te krijgen. Afwijkingen van het gewenste profiel worden door het Risk Committee aan de Raad van Bestuur gerapporteerd, die vervolgens de Raad van Commissarissen informeert.

De uitvoering van de Risk Management Functie is onderworpen aan een onafhankelijke toetsing door de internal auditfunctie (IAF). Deze toetsing heeft mede tot doel de werking vast te stellen en een onaanvaardbare vermenging van uitvoerende en toezichthoudende taken van de functies te voorkomen.

Risk appetite

Om te oordelen over het actuele risicoprofiel wordt gebruik gemaakt van de risk appetite. TVM heeft als onderdeel van het Risk Management en Interne Controle beleid haar risk appetite geformuleerd. De risk appetite is het niveau van risico dat TVM bereid is te nemen om haar doelstellingen te verwzenlijken. Het klantbelang staat hierbij centraal. De verschillende aspecten daarvan zijn terug te vinden binnen de vier kernwaarden: betrokken, betrouwbaar, deskundig en ondernemend. TVM heeft voor elk van deze vier kernwaarden indicatoren vastgelegd om de kernwaarden zichtbaar te maken. De risk appetite is vastgelegd als een grenswaarde voor deze indicatoren en wordt vastgelegd in het 'risk appetite statement'. Dit document wordt in concept opgesteld door het Risk Committee, ter ondersteuning van de Raad van Bestuur. Het Risk Committee adviseert hiermee de Raad van Bestuur over mogelijke risicomaatstaven en relevante risicolimieten. Het risk appetite statement is het mandaat waarbinnen de Raad van Bestuur de vrijheid heeft beleidskeuzes te maken om invulling te geven aan de strategie. De Raad van Commissarissen keurt vooraf het risk appetite statement goed en beoordeelt achteraf of de door de Raad van Bestuur aangegane risico's passen binnen de risk appetite.

Het Risk Committee signaleert voorgenomen beleidskeuzes die buiten de risk appetite vallen en rapporteert deze aan de Raad van Bestuur, waarbij een escalatielijns is ingericht naar de Raad van Commissarissen. Een belangrijke maatstaf voor de risk appetite is het budget dat beschikbaar wordt gesteld aan de belangrijkste risico's. TVM maakt hiervoor onderscheid naar het verzekeringstechnisch risico en het marktrisico. Deze budgetten worden jaarlijks vastgesteld en geven het bedrag weer dat TVM bereid is maximaal eens in de 200 jaar te

verliezen. Hierbij is aansluiting gezocht bij het standaardmodel van Solvency II. De omvang van deze risicobudgetten is een uitgangspunt voor het bepalen van het herverzekeringsbeleid en het beleggingsbeleid. Het resterende kapitaal dient voor het afdekken van overige risico's en voor de continuïteit van TVM op lange termijn, passend bij de coöperatieve gedachte. De risicobudgetten zijn vastgelegd in het kapitaalbeleid en zijn zodanig vastgesteld dat de streefwaarde van de solvabiliteit niet in gevaar komt.

Risicobeheersing

Een belangrijk instrument voor risicobeheersing is de zogenoemde 'ORSA', de eigen beoordeling van risico en solvabiliteit. De jaarlijkse ORSA is een belangrijk onderdeel dat veel elementen uit het Risk Management framework samenbrengt. De ORSA verwijst zowel naar een proces als naar de rapportage daarover. Bij het uitvoeren van een ORSA, neemt de Raad van Bestuur de verantwoordelijkheid om risico, kapitaal en rendement gezamenlijk te beschouwen in de context van de eigen bedrijfsstrategie voor de bedrijfsplanperiode.

Het ORSA-proces resulteert in een reeks analyses, stellingen en verslagen die tezamen een cyclus vormen. De uitkomsten zijn van invloed op het vertrekpunt: de eigen risicoperceptie van TVM wordt gelinked aan de business strategie, die hierop zo nodig kan worden bijgesteld. TVM doorloopt het ORSA-proces in acht stappen:

1. opstellen of bevestigen missie en visie;
2. opstellen of bevestigen risk appetite statement;
3. opstellen of bevestigen strategie en doelstellingen;
4. uitvoeren risico-inventarisatie;
5. opstellen scenario's, (reverse) stresstesten en managementacties;
6. vaststellen kapitaalbehoefte en financiering;
7. beoordelen standaardmodel voor de solvabiliteitseis SCR;
8. herbeoordelen strategie en monitoring van de kapitaals- en voorzieningenvereisten.

In dit onderdeel van het jaarverslag worden de onderdelen 4, 5, 6 en 8 toegelicht.

Uitvoeren risico-inventarisatie

De (strategische) risico-inventarisatie heeft als doel het onafhankelijk inventariseren en meten van risico's rond strategische doelstellingen en het oordelen over deze risico's ten behoeve van de strategievorming door de Raad van Bestuur. De inventarisatie stelt de Raad van Bestuur in staat te beslissen welke (aanvullende) beheersmaatregelen genomen moeten worden.

Het rapport verbindt de risico's van TVM aan de strategie, zodanig dat deze zo nodig bijgesteld kan worden. De risico-inventarisatie geeft per risico een kans en een impact, op een vooraf vastgestelde schaal.

Strategische doelstellingen worden uitgewerkt naar tactisch niveau. Op operationeel niveau worden jaarlijks risico-analyses uitgevoerd voor de primaire processen. Naast de primaire processen worden de financiële en ICT-risico's geanalyseerd en wordt beoordeeld of de getroffen maatregelen toereikend zijn. Voor de ICT-omgeving worden de risico's jaarlijks beoordeeld en in samenspraak met gespecialiseerde partijen wordt beoordeeld of alle risico's in beeld zijn en of de genomen maatregelen toereikend zijn. Gesignaleerde risico's worden waar mogelijk continu gemonitord met specialistische tools.

Opstellen scenario's, (reverse) stresstesten en managementacties
Onderdeel van de ORSA is het opstellen van scenario's, (reverse) stresstesten. Scenarioanalyse is een techniek voor het inschatten van de impact van een combinatie van factoren op het realiseren van de strategie, waarbij stresstesten een extreme vorm van scenarioanalyse zijn. Stresstesten moeten zwaar genoeg zijn om de grenzen van de Minimal Capital Requirement te overschrijden. De scenario's moeten dynamisch en toekomstgericht zijn en het gelijktijdig optreden van gebeurtenissen in zich hebben. De plausibiliteit van bestaande en toekomstige risicomitigatie wordt in elk scenario beoordeeld. Het basisscenario is de uitkomst van het middellange-termijnplanningsproces, de TVM-budgetcyclus, die een periode van drie jaar beslaat. In dit proces wordt de meerjarenbegroting opgesteld. Alternatieve scenario's worden samengesteld uit een aantal risico's uit de risico-inventarisaties. Elk scenario gaat uit van het basisscenario, waar zich echter meerdere risico's tegelijk manifesteren. Het Risk Committee stelt de scenario's op, als voorstel aan de Raad van Bestuur die deze goedkeurt. De financial risk manager bepaalt de impact op de balans en resultatenrekening per scenario, waar mogelijk kwantitatief met behulp van simulatietechnieken.

Reverse stresstesten worden gebruikt om te onderzoeken wat moet gebeuren om het voortbestaan van TVM te bedreigen. Reverse stresstesten bestaan uit het analyseren van een scenario of combinatie van scenario's die het voortbestaan van TVM bedreigen, als ook het inschatten van de waarschijnlijkheid van de realisatie van zulke scenario's. Elk scenario uit de scenarioanalyse en de reverse stresstest, wordt voorzien van acties die TVM voorbereidt voor dat scenario. Per managementactie wordt aangegeven of daarop geanticipeerd dient te worden.

Kapitaalbeleid

Als onderdeel van de ORSA wordt het kapitaalbeleid geactualiseerd. Dit beleidsdocument geeft aan hoe TVM omgaat met haar kapitaal, welke visie het heeft op kapitaal, hoe het wordt gemonitord en hoe TVM wil voldoen aan de eisen die aan de hoogte van het kapitaal worden gesteld. TVM heeft daarnaast een interne kapitaalbeleid geformuleerd. Voor de entiteit TVM verzekeringen N.V. streeft TVM een solvabiliteitsratio (SCR) na van 175%, berekend volgens het standaardmodel van Solvency II. Op groepsniveau wordt gestreefd naar tenminste 200%. Het Risk Committee beoordeelt of het kapitaalbeleid voldoende actueel is, gezien de uitkomsten van het ORSA-proces, waarna de Raad van Bestuur dit bevestigt. De Raad van Commissarissen en de Ledenraad keuren het kapitaalbeleid goed. De huidige solvabiliteit op Solvency II-grondslagen vormt geen aanleiding tot maatregelen in het kader van het kapitaalbeleid. Afhankelijk van de ontwikkeling van de solvabiliteit, heeft TVM te nemen maatregelen geformuleerd. Voor scenario's waarin de aanwezige solvabiliteit onvoldoende dreigt te worden, geeft het kapitaalbeleid aan welke mogelijkheden TVM heeft om de solvabiliteit te herstellen. Er kan onderscheid worden gemaakt naar (a) mogelijkheden die het aanwezige kapitaal versterken en naar (b) mogelijkheden die de solvabiliteitseis verlagen door het verminderen van risico's.

a) Kapitaalversterking

De middelen om kapitaal te genereren zijn beperkt. Kapitaalversterking is voor TVM mogelijk op een directe en indirecte wijze. Als directe wijze ziet TVM de uitgifte van nieuwe participaties, van schuldbrieven en van aandelen. Als indirecte wijze ziet TVM kostenverlaging, schadebeperking en het doorvoeren van een premieaanpassing. Indirecte kapitaalversterking heeft maar beperkt effect en werkt vertraagd. Van de directe methoden ligt het uitgeven van schuldbrieven het meest voor de hand. Dit is effectief, behoeft geen aanpassing van de statuten van de coöperatie en doet de zeggenschap van de leden in de verzekeringsactiviteiten minder verwateren dan het uitgeven van nieuwe aandelen in de verzekeraar.

b) Risico's verminderen

De solvabiliteitsratio kan ook verbeterd worden door risico's te verminderen. De solvabiliteitseis neemt hierdoor af, waardoor de solvabiliteitsratio verbetert. Onderscheid wordt gemaakt naar het verminderen van marktrisico en verzekeringstechnisch risico. Deze risico's vertegenwoordigen samen het overgrote deel van de solvabiliteitseis. Om het marktrisico te verminderen, kunnen de beleggingen in vastgoed, in vastrentende waarden en in aandelen herbelegd worden in beleggingen met een lager risico zoals euro-staatsobligaties. Het valutarisico

kan hiermee eveneens fors worden verlaagd en kan met valutatermijncontracten verder teruggebracht worden. Het verzekeringstechnisch risico kan verminderd worden door herverzekering uit te breiden of door het afstoten van bepaalde verzekeringsactiviteiten. Het meest voor de hand liggend is het reduceren van marktrisico's. Hierbij blijft TVM zelf in control van haar kernactiviteit 'verzekeren'. Deze maatregel is sneller en effectiever dan het afstoten van verzekeringstechnisch risico door herverzekering uit te breiden of portefeuilles af te stoten.

TVM heeft een aantal grenzen gedefinieerd voor de solvabiliteitsratio waarbij bij overschrijding ('trigger event'), acties ingezet worden om de solvabiliteitsratio te herstellen. Indien de solvabiliteitsratio zich boven de streefwaarde bevindt (zoals per 31 december 2016), zijn geen maatregelen nodig. Indien de solvabiliteitsratio onder de streefwaarde zakt, is indirecte kapitaalversterking vereist. Daalt de solvabiliteitsratio onder een volgende grens, dan is aanvullend vastgelegd dat het beleggingsprofiel wordt aangepast. Neemt de solvabiliteitsratio desondanks verder af, dan wordt de herverzekering dermate uitgebreid dat de solvabiliteitsratio zich naar de streefwaarde begeeft. Directe kapitaalversterking is vereist indien de solvabiliteitsratio onder de wettelijke norm komt.

Herbeoordelen strategie en monitoring van de kapitaals- en voorzieningseisen

Na het doorlopen van de voorgaande ORSA-stappen, herbeoordeelt het Risk Committee de strategie. Deze beoordeling wordt vastgelegd en aan de Raad van Bestuur voorgelegd. De Raad van Bestuur besluit tot het eventueel aanpassen van de strategie, die dient te worden goedgekeurd door de Raad van Commissarissen. TVM dient continu te voldoen aan de kapitaalseisen alsmede de eisen voor de technische voorziening en die te monitoren. De afdeling Risk Management rapporteert daartoe in de interne financiële kwartaalrapportage het risicoprofiel. Aan de hand van KRI's wordt bepaald of op dat moment wordt voldaan aan de kapitaalseisen en de aansluiting bij het risicoprofiel. Tevens wordt aangegeven of de afdeling Risk Management voorziet dat het risicoprofiel op korte termijn zal wijzigen. Daarnaast worden de twee belangrijkste bronnen van risico (markt- en verzekeringstechnisch), nauwlettend gevolgd in afzonderlijke rapportages. Tenslotte wegen de Raad van Bestuur en het management bij besluiten in hun bedrijfsvoering af, of met een besluit een materieel risico wordt aangegaan. Als dit het geval is, beslist het Risk Committee of het ORSA-proces doorlopen dient te worden. Hiervoor heeft TVM het ad hoc ORSA-proces ingericht. De afweging of met een besluit een materieel risico wordt aangegaan, wordt beoordeeld door de afdeling Risk Management.

Significante en materiële risico's

TVM berekent de hoogte van haar risico's met behulp van het standaardmodel van Solvency II. TVM wil met een zeer hoge mate van zekerheid solvabel zijn en in de toekomst solvabel blijven, zodat intern wordt gestreefd naar een solvabiliteitsniveau van tenminste 200% van de SCR gebaseerd op het

standaardmodel.

De risicocategorieën marktrisico en het verzekeringstechnisch risico vormen samen met 93% de grootste componenten van de kapitaalrequisieten SCR. De wijze waarop deze risico's zijn meegenomen in de solvabiliteitsbehoefte is toegelicht in de de risicoparagraaf op pagina 55.

Verbinding met de samenleving

Coöperatiebeleid

Het ontstaan van TVM

TVM verzekeringen is in 1962 opgericht door een aantal vervoerders. Betrokken transportondernemers besloten toen tot de oprichting van een eigen onderlinge verzekeraar. Dat was in die tijd hard nodig, omdat de andere verzekeringsmaatschappijen de transportsector links lieten liggen. Deze leden legden ieder een deel van het waarborgkapitaal in, om op die manier samen de risico's te kunnen dragen. Hier ontleent TVM haar bestaansrecht aan. Daar is TVM trots op en daarom is dit ontstaan symbolisch verwerkt in het logo van TVM. In het logo staan twee mensfiguren die 'elkanders lasten dragen' en samen sterk staan.

Coöperatief ondernemen sluit goed aan bij de huidige tijdgeest waarin duurzaamheid en oog voor de lange termijn belangrijker zijn dan winst op de korte termijn. Door de coöperatie die TVM is, staat duurzaam ondernemerschap met een langetermijnvisie centraal in het hele denken en doen van TVM. De verzekerden van TVM kunnen via hun deelname aan de Ledenraad een actieve en betrokken rol spelen in het bepalen van het beleid van de TVM groep. Daarnaast zijn twee van de vijf commissarissen afkomstig uit de ledenkring.

De Ledenraad van TVM

De Ledenraad vormt een evenwichtige afspiegeling van het ledenbestand en vormt een klankbord voor de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen bij het ontwikkelen van het beleid. De belangen van ieder lid zijn in de Ledenraad vertegenwoordigd, zowel kleine vervoerders, grote internationale transportondernemers als ondernemers in de binnenvaart en automotieve branche. Door de samenwerking en overlegstructuur tussen de Raad van Bestuur, Raad van Commissarissen en de Ledenraad is een grote betrokkenheid van en met de leden van TVM gegarandeerd.

De Ledenraad vormt een klankbord voor de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen als het gaat om het ontwikkelen van het beleid, benoemt de leden van de Raad van Commissarissen, stelt de jaarrekening vast en verleent decharge voor het beleid van de Raad van Bestuur en het toezicht van de Raad van Commissarissen.

Op pagina 6 van dit verslag staat een overzicht van de mensen die zitting hebben in de Ledenraad. Voor meer informatie over de Ledenraad, kijk op www.tvn.nl/ledenraad.

Het lidmaatschap

Het lidmaatschap van de Coöperatie TVM U.A. is gratis en staat open voor alle in Nederland gevestigde zakelijke verzekeringsnemers van TVM verzekeringen N.V. die direct of indirect (uitgezonderd volmachten) één of meerdere verzekeringsproducten van TVM verzekeringen N.V. afnemen. Lidmaatschap kan alleen worden aangevraagd als dit uitdrukkelijk in de verzekeringsovereenkomst staat vermeld.

Het lidmaatschap heeft voor de leden de volgende voordelen:

- leden hebben via de Ledenraad en de Raad van Commissarissen inspraak in en invloed op het beleid van de Coöperatie TVM U.A.;
- leden ontvangen drie tot vier keer per jaar het ledenmagazine TVM Actueel. Hierin staan actuele ontwikkelingen in de branche én bij branchegenoten centraal;
- leden kunnen deelnemen aan het TVM veiligheidsplan met daarin een aantal interessante diensten als Ridders van de Weg en de TVM transportdagen;
- leden ontvangen uitnodigingen voor diverse ledenbijeenkomsten, zoals de jaarvergadering maar ook leden-dagen en seminars. Daarmee krijgen zij toegang tot interessante netwerken waar men vakgenoten treft en waar gelegenheid is voor het opdoen en delen van kennis en inspiratie.

Voorop staat het belang van de leden-verzekerden in de branche. Daarom vindt TVM de dialoog met haar leden erg belangrijk. Die dialoog komt op verschillende manieren tot stand bijvoorbeeld door de intensieve contacten met de Ledenraad maar ook via het klantenpanel van TVM.

Klantenpanel TVM next generation

Het klantenpanel TVM next generation is een ondernemersnetwerk van leden tot 45 jaar, die elkaar enkele malen per jaar ontmoeten. Verschillende thema's en vraagstukken in transport en logistiek worden in dit panel met elkaar gedeeld. De kennis en ervaring van deze leden gebruikt TVM weer in haar dienstverlening en productassortiment. Maar ook andersom; de kennis binnen TVM over verschillende thema's wordt met de leden gedeeld en is waardevol voor interessante dialogen en kennisvergroting.

MVO-beleid

De coöperatieve structuur van TVM vormt de basis voor de activiteiten die TVM als verzekeraar ontplooit. Samen met haar leden bepaalt TVM haar langetermijnstrategie. Duurzaam ondernemen is daar onlosmakelijk mee verbonden. Dat is ook

de reden dat TVM een eigentijds plan omtrent Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) heeft ontwikkeld. Als verzekeraar heeft TVM oog voor het effect van haar activiteiten op het milieu (planet). Daarbij wordt gekeken naar financiële doelstellingen (profit) waarbij TVM geen winstoogmerk heeft, maar wel solvabel moet zijn. Daarnaast houdt TVM rekening met de menselijke aspecten binnen en buiten het bedrijf (people). Deze drie zaken wil TVM in balans houden met een meer structurele, meerjarige aanpak. TVM heeft de inhoud van haar MVO-beleid vorm gegeven aan de hand van een model. Dit model bestaat uit vier MVO-kwadranten waarbinnen wordt beschreven hoe TVM aan het economisch en maatschappelijk verkeer deelneemt (zie figuur 1).

Verantwoord verzekeren

Verantwoord verzekeren raakt vooral MVO-gerelateerde aspecten als integriteit en ethiek, zorgplicht en transparantie, solidariteit, preventie en de vastlegging daarvan in gedragscodes. Het verankeren van integriteit en ethiek in de kernprocessen heeft door de Gedragscode Verzekeraars een extra accent gekregen. Zorgplicht en transparantie zijn kernbegrippen in de Wft. Verzekeraars en dus ook TVM kunnen evenwel verder gaan dan de Wft voorschrijft. Het organiseren van solidariteit en het bevorderen van preventie behoren ons inziens tot de kerntaken van verzekeraars. Ontwikkelingen op het vlak van verantwoord verzekeren betreffen ook het steeds transparanter en duidelijker communiceren richting klanten over verzekeringsproducten. In dat kader is het Keurmerk Klantgericht Verzekeren (KKV) relevant, een keurmerk dat vanaf 2011 aan TVM verzekeringen is toegekend. Het KKV staat voor de kwaliteit van dienstverlening en klantgerichtheid van een verzekeraar. Zo heeft een verzekerde de zekerheid dat TVM haar beloften nakomt en dat TVM staat voor een hoogwaardige kwaliteit van dienstverlening. De waardering van onze klanten blijkt ook uit het klanttevredenheidsonderzoek met cijfers variërend van 7,6 tot 8,2 afhankelijk van het distributiekanaal.

Verantwoord beleggen

Verantwoord beleggen gaat over het integreren van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de belegger in de

beleggingsstrategie. Die strategie kan betrekking hebben op aandelen, vastrentende waarden, vastgoed en projecten. TVM houdt bij het beleggen van het vermogen rekening met de geldende gedragscodes en belegt niet in ondernemingen die maatschappelijk onverantwoord handelen. Zo heeft TVM er voor gekozen om bepaalde categorieën beleggingen, bijvoorbeeld de wapenindustrie, uit te sluiten.

TVM maakt onderscheid tussen discretionaire beleggingen en beleggingen in beleggingsfondsen. Voor de eerste variant kan TVM direct invloed uitoefenen op de samenstelling van de portefeuille. Voor de tweede variant kan TVM indirect invloed uitoefenen door op basis van de prospectus vast te stellen in hoeverre een fonds voldoet aan de door TVM gestelde eisen aan duurzaamheid.

TVM conformeert zich aan de Code Duurzaam Beleggen, waarin onder andere is afgesproken dat de leden van het Verbond van Verzekeraars de Principles of Responsible Investment (PRI) en de tien principes van de United Nations Global Compact naleven. De PRI zijn net als de Principles of Sustainable Insurance opgesteld in opdracht van het United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI).

Toepassing PRI houdt voor TVM het volgende in:

- TVM integreert sociale, milieu- en governance-kwesties in beleggingsanalyse en -besluitvorming;
- TVM is een actieve eigenaar en integreert sociale, milieu- en governance-aspecten in haar beleid en in de uitvoering;
- TVM geeft een passende toelichting over sociale, milieu- en governance-kwesties bij entiteiten waarin wordt belegd;
- TVM promoot acceptatie en implementatie van de PRI in de financiële industrie;
- TVM werkt samen met haar vermogenbeheerders om haar effectiviteit te verbeteren bij de implementatie van PRI;
- TVM rapporteert over haar activiteiten en voortgang bij de implementatie van PRI.

Voor beleggingen waarover TVM niet zelf het beheer voert, spant TVM zich in om te bewerkstelligen dat de externe

Rol	Verzekeraar	Belegger
MVO-dimensie	<i>Verantwoord verzekeren</i>	<i>Verantwoord beleggen</i>
Rol	Organisatie	Actor in de samenleving
MVO-dimensie	<i>Verantwoorde bedrijfsvoering</i>	<i>Maatschappelijk betrokken</i>

TVM kernwaarden

Betrouwbaar

Betrokken

Figuur 1: MVO-kwadranten van een verzekeraar

vermogensbeheerders en portefeuillemanagers verantwoord beleggen. Al deze partijen hebben de PRI ondertekend en verklaren daarmee volgens deze principes te werken.

Jaarlijks maakt TVM een analyse van de beleggingsportefeuille, waarin onderzocht wordt of ondernemingen, die voorkomen op een zwarte lijst opgesteld door Sustainalytics, binnen de beleggingsportefeuille voorkomen. Op basis van de uitkomsten wordt besloten of beleggingen in deze ondernemingen voldoen aan de uitgangspunten van TVM.

Verantwoorde bedrijfsvoering

Verantwoorde bedrijfsvoering omvat twee categorieën MVO-activiteiten: bedrijfsinterne milieuzorg en goed werkgeverschap.

Bedrijfsinterne milieuzorg

Dit omvat allerlei milieugerelateerde activiteiten, zoals duurzaam inkopen en gebruiken. TVM houdt bij haar inkoopbeslissingen, naast de kosten en kwaliteit, rekening met de milieu- en sociale aspecten van de aan te schaffen producten en diensten. Te denken valt aan inkoop van technische installaties, papier, cartridges, drukwerk, catering, etcetera. Enkele voorbeelden zijn zonnepanelen en ledverlichting die worden ingezet. De belangrijkste duurzaamheidsuitdaging zit in de vermindering van het papier- en energiegebruik. In de strategie van TVM zijn

doelstellingen opgenomen met betrekking tot de digitalisering van informatiestromen. Ook de wijze waarop leveranciers omgaan met duurzaamheid wordt steeds belangrijker in onze besluitvorming.

Goed werkgeverschap

Goed werkgeverschap houdt in dat TVM als werkgever de randvoorwaarden schept voor een positieve beleving van de verschillende aandachtsgebieden zoals werkzaamheden, arbeidsomstandigheden, secundaire arbeidsvoorwaarden en ontwikkelingsmogelijkheden.

In 2016 is dit in diverse activiteiten tot uitdrukking gekomen. Zo is hard gewerkt om het belangrijkste kapitaal, de medewerkers, verder te professionaliseren. Hierbij hebben we geïnvesteerd in de (door)ontwikkeling en invoering van professionele instrumenten om leidinggevendenden beter uit te rusten in hun rol als peoplemanager.

Ook is een nieuw functiehuis in ontwikkeling waarin medewerkers een duidelijker beeld van hun functie in de totale organisatie krijgen en welke doorgroeimogelijkheden er zijn. De transparantie zorgt ervoor dat medewerkers als ze dat willen, hun eigen carrièrepad kunnen uitstippelen en daarmee de regie kunnen nemen op hun eigen loopbaan én ontwikkeling.

TVM rust medewerkers uit met kennis en vaardigheden, zodat ze hun werk goed kunnen doen, bevlogen zijn en mobiel blijven. TVM betaalt en stelt tijd beschikbaar voor de opleidingen en examens in het kader van het Wft vakbekwaamheidstelsel. Dit geldt zowel voor medewerkers met een adviesfunctie die deze examens met goed gevolg moeten afleggen om hun functie te mogen uitoefenen, alsook voor medewerkers die niet verplicht zijn deze opleiding te doorlopen. Als verzekeringsspecialist vindt TVM het belangrijk dat haar medewerkers zich blijven ontwikkelen met kennis en vaardigheden.

In 2016 heeft een aantal medewerkers ook de mogelijkheid gekregen om vanuit ontwikkelperspectief tijdelijk een rol te vervullen in het programma TVM kompas.

Werk maken van vitaliteit en ontwikkeling van medewerkers zorgt voor meer werkplezier, minder ziekteverzuim en betere prestaties. Door tijdig aandacht te besteden aan vitaliteit, professionele ontwikkeling en interne mobiliteit worden de kansen vergroot dat medewerkers duurzaam inzetbaar zijn én blijven.

Actor in de samenleving

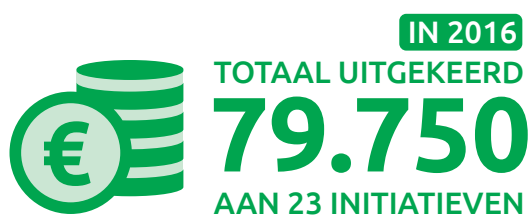
TVM wil als maatschappelijk betrokken organisatie een bijdrage leveren aan positieve maatschappelijke ontwikkelingen. TVM ondersteunt hiertoe enkele landelijke en lokale initiatieven met een financiële bijdrage of door inzet van medewerkers. In de rol van maatschappelijk betrokken organisatie heeft TVM op 6 december 2012, de dag dat TVM 50 jaar bestond, een stichting opgericht: de TVM foundation.

TVM foundation

Vanaf 2013 wordt door TVM jaarlijks een donatie aan deze foundation gedaan. Met het beschikbaar stellen van deze middelen wil TVM bijdragen aan een duurzame verbetering van de maatschappelijke, sociaal economische omgeving in Nederland. Kortom, de leefbaarheid in de buurt, in een dorp of stad verbeteren. Zowel leden als medewerkers van leden en medewerkers van TVM kunnen een projectaanvraag doen voor een bijdrage aan een binnen de doelstellingen vallend project. Juist omdat TVM als coöperatie er voor en door haar leden is, hebben diezelfde leden een actieve rol bij het verdelen van de bijdragen naar diverse maatschappelijke initiatieven. Het Bestuur onder, voorzitterschap van voormalig staatssecretaris de heer J.J. Atsma, komt twee keer per jaar bij elkaar om aanvragen te bespreken. In 2016 konden maar liefst 23 initiatieven rekenen op financiële ondersteuning van in totaal € 79.750. Voor meer informatie kijk op www.tvmfoundation.nl.

TVM FOUNDATION

FACTS & FIGURES

OPGERICHT 6 DEC.

76 **PROJECTEN**
ONDERSTEUND
VANAF OPRICHTING

Slotbeschouwing

Als coöperatie heeft TVM geen aandeelhouders voor wie zij winstmaximalisatie moet nastreven. Winst staat bij TVM ten dienste van de continuïteit van de organisatie, haar verzekerden en andere belanghebbenden. TVM moet uiteraard voldoen aan de wettelijk voorgeschreven solvabiliteitseisen van Solvency II. TVM voldoet ultimo 2016 ruimschoots aan deze eisen, de solvabiliteitsratio bedraagt 244%.

Vanaf haar oprichting in 1962 heeft TVM zich continu ingespannen voor een goede dienstverlening aan haar verzekerden. Deze kwaliteit wordt gewaardeerd door haar verzekerden en wordt bevestigd door uitstekende beoordelingen in klanttevredenheidsonderzoeken. TVM heeft hiermee een solide basis gelegd voor haar toekomst. In de komende jaren zal TVM zich, daar waar nodig, onverminderd blijven inspannen voor haar verzekerden en zich verder verbeteren. Middels het programma TVM kompas zullen de komende jaren substantiële bedragen worden geïnvesteerd om de dienstverlening van TVM aan haar verzekerden aan te laten sluiten bij haar behoeften en van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Het resultaat na belastingen bedraagt € 20 mln en is conform statutaire bepaling ten gunste van de algemene reserve

gebracht. Voor 2017 wordt circa 5% groei van de premieinkomsten verwacht, die voornamelijk zal worden gerealiseerd door internationale activiteiten. Daarnaast is de verwachting dat de schadelast zal dalen als gevolg van rendementsverbeterende activiteiten.

Het aantal medewerkers zal in 2017 verder stijgen door een autonome groei van het werkaanbod, inzet voor het programma TVM kompas en verdere specialistische functies op het gebied van automatisering en wet- en regelgeving.

Het jaar 2016 is een dynamisch jaar geweest van grote inspanning op vele gebieden, waarbij een groot beroep is gedaan op de inzet en flexibiliteit van de medewerkers van TVM. Het is dan ook volledig op zijn plaats iedereen die bij TVM werkt hartelijk te bedanken. De sterke toewijding en grote betrokkenheid van medewerkers en leden vormen een goede basis om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien.

Hoogeveen, 28 februari 2017

Namens de Raad van Bestuur,

Arjan Bos
CEO

De Raad van Bestuur v.l.n.r.: Arjan Bos, Rieks Stroeve, Dirk Jan Klein Essink

Gegevens en nevenfuncties Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur

v.l.n.r.: Arjan Bos, Dirk Jan Klein Essink, Freek Wansink, Riex Stroeve, Harry Schenk, Tjebbe Nabuurs, Martin Duvivier, Carin Gorter.

Raad van Commissarissen

Naam	M. Duvivier
Geboortedatum en –plaats	25-01-1958 te Amsterdam
Benoemd per	2014
Nationaliteit	Nederlandse
Nevenfuncties	Eigenaar van Gramercy (strategisch marketingadvies) Voorzitter Raad van Commissarissen Loyalis N.V. Lid Raad van Toezicht ziekenhuis Bernhoven

Naam	A.P. Schenk
Geboortedatum en –plaats	01-11-1963 te Dordrecht
Benoemd per	2006, herbenoemd in 2014
Nationaliteit	Nederlandse
Nevenfuncties	Directeur en eigenaar van Schenk Papendrecht B.V.

Naam	drs. C.W. Gorter RA
Geboortedatum en –plaats	21-02-1963 te Wijdenes
Benoemd per	2014
Nationaliteit	Nederlandse
Nevenfuncties	Carin Gorter Advies en Toezicht Lid Raad van Commissarissen Basic Fit N.V.

Naam **drs. T. Nabuurs**
Geboortedatum en –plaats 17-01-1971 te Haps
Benoemd per 2016
Nationaliteit Nederlandse
Nevenfuncties Directeur en mede-aandeelhouder Nabuurs B.V.
 Vicevoorzitter vereniging FBNEED

Naam **F. Wansink**
Geboortedatum en –plaats 15-06-1954 te Deventer
Benoemd per 2014
Nationaliteit Nederlandse
Nevenfuncties Voorzitter Raad van Commissarissen DAS Holding N.V.
 Lid Raad van Commissarissen en Audit-commissie CED Holding B.V.

Raad van Bestuur

Naam **mr. A.P.J.C. Bos**
Functie Voorzitter Bestuur Coöperatie TVM U.A./CEO
Geboortedatum en –plaats 04-12-1968 te Goes
Benoemd per 2001
Nationaliteit Nederlandse
Nevenfuncties Voorzitter dagelijks bestuur TT Circuit Assen
 Lid van het algemeen bestuur Ubbo Emmius fonds (RUG)

Naam **D.J. Klein Essink RA**
Functie Algemeen secretaris Bestuur Coöperatie TVM U.A./CFRO
Geboortedatum en –plaats 11-10-1961 te Wageningen
Benoemd per 2006
Nationaliteit Nederlandse
Nevenfuncties Lid Raad van Commissarissen en voorzitter Auditcommissie van Rendo Holding N.V.

Naam **H. Stroeve**
Functie Technisch secretaris Bestuur Coöperatie TVM U.A./COO
Geboortedatum en –plaats 15-12-1962 te Staphorst
Benoemd per 2001
Nationaliteit Nederlandse
Nevenfuncties -

Rooster van aftreden

Lid Raad van Commissarissen	Gekozen	2017	2018	2019	2020
A.P. Schenk	2006		A		
M. Duvivier	2014		H		
drs. C.W. Gorter RA	2014		H		
F. Wansink	2014		H		
drs. T. Nabuurs	2016				H

H = Herkiesbaar A = Aftredend

Proef veilig rijgedrag

325.050x
opvallend rijgedrag

1.418
chauffeurs

11,3 miljoen
kilometer

-----

de cijfers

8.742x
onveilige situaties

1x per
28
km

opvallend
rijgedrag

1x per
1.040
km

onveilige
situatie

385
vrachtauto's

Coöperatie TVM U.A., Hoogeveen

Geconsolideerde balans per 31 december 2016

Activa (in duizenden euro's)

		31 december 2016	31 december 2015
	<i>noot</i>		
Beleggingen	1		
<i>Terreinen en gebouwen</i>		<u>17.364</u>	<u>21.360</u>
<i>Overige financiële beleggingen</i>			
Aandelen		468.571	278.649
Obligaties		173.349	171.854
Vorderingen uit andere leningen		5.715	4.572
Deposito's bij kredietinstellingen		<u>15.752</u>	<u>196.983</u>
		<u>663.387</u>	<u>652.058</u>
		680.751	673.418
Vorderingen	2		
Vorderingen uit directe verzekering op verzekeringnemers		31.856	28.009
Vordering uit herverzekering		2.206	1.543
Overige vorderingen		4.663	7.760
Afgeleide financiële instrumenten		<u>190</u>	<u>693</u>
		38.915	38.005
Overige activa	3		
Materiële vaste activa		3.994	3.884
Liquide middelen		<u>15.224</u>	<u>9.981</u>
		19.218	13.865
Overlopende activa			
Lopende rente		41	409
Overige overlopende activa		<u>2.846</u>	<u>3.853</u>
		<u>2.887</u>	<u>4.262</u>
Totaal		<u>741.771</u>	<u>729.550</u>

Passiva (in duizenden euro's)

		31 december 2016	31 december 2015
	<i>noot</i>		
Eigen vermogen	4	329.323	309.505
Technische voorzieningen	5		
Voor niet verdiende premies en lopende risico's			
Bruto		27.917	27.690
Herverzekeringsdeel		-	-
		<u>27.917</u>	<u>27.690</u>
Voor te betalen schaden			
Bruto		352.230	350.892
Herverzekeringsdeel		-17.133	-15.593
		<u>335.097</u>	<u>335.299</u>
Overige technische voorzieningen		<u>128</u>	<u>175</u>
		363.142	363.164
Voorzieningen	6		
Voor pensioenen		1.230	1.237
Voor belastingen		22.095	22.816
Overige		<u>1.339</u>	<u>1.309</u>
		24.664	25.362
Schulden	7		
Schulden uit directe verzekering		1.077	2.130
Overige schulden		15.917	22.717
Afgeleide financiële instrumenten		<u>1.309</u>	<u>388</u>
		18.303	25.235
Overlopende passiva	8	<u>6.339</u>	<u>6.284</u>
Totaal		<u>741.771</u>	<u>729.550</u>

Coöperatie TVM U.A., Hoogeveen

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016

Technische rekening schadeverzekering (in duizenden euro's)

		2016		2015	
	<i>noot</i>				
Verdiende premies eigen rekening	9				
Premies					
Bruto		224.353		204.813	
Uitgaande herverzekeringspremies		<u>-4.758</u>		<u>-5.013</u>	
			219.595		199.800
Wijziging technische voorzieningen niet verdiende premies en lopende risico's					
Bruto		-227		-55	
Aandeel herverzekeraars		<u>-</u>		<u>-</u>	
			<u>-227</u>		<u>-55</u>
					219.368
					199.745
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	10		6.667		6.966
Schaden eigen rekening	11				
Schaden					
Bruto		-174.296		-155.897	
Aandeel herverzekeraars		<u>2.167</u>		<u>115</u>	
			-172.129		-155.782
Wijziging voorziening voor te betalen schaden					
Bruto		-1.338		-9.882	
Aandeel herverzekeraars		<u>1.540</u>		<u>-40</u>	
			<u>202</u>		<u>-9.922</u>
					-171.927
					-165.704
Wijziging overige technische voorziening eigen rekening			47		5
Bedrijfskosten	12				
Beheers- en personeelskosten; afschrijvingen bedrijfsmiddelen			-35.062		-31.864
Provisies en opbrengst diensten			2.818		3.907
Administratiekostenvergoedingen			<u>-13.337</u>		<u>-12.127</u>
				-45.581	-40.084
Overige technische lasten eigen rekening	13		<u>-4.108</u>		<u>-1.989</u>
Resultaat technische rekening schadeverzekering	14		<u>4.466</u>		<u>-1.061</u>

Niet-technische rekening (in duizenden euro's)

		2016	2015
	<i>noot</i>		
Resultaat technische rekening schadeverzekering		4.466	-1.061
Opbrengst uit beleggingen	15		
Terreinen en gebouwen		1.133	919
Overige financiële beleggingen		13.896	12.274
Niet gerealiseerde winst op beleggingen		25.329	17.593
Gerealiseerde winst op beleggingen		<u>24.095</u>	<u>24.300</u>
		64.453	55.086
Beleggingslasten	15		
Rente participatiekapitaal		-5	-11
Beheerskosten		-527	-316
Niet gerealiseerd verlies op beleggingen		-23.608	-15.020
Gerealiseerd verlies op beleggingen		<u>-11.494</u>	<u>-21.962</u>
		-35.634	-37.309
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening schadeverzekering		<u>-6.667</u>	<u>-6.966</u>
Resultaat voor belastingen		26.618	9.750
Belastingen met betrekking tot resultaat	16	<u>-6.611</u>	<u>-1.242</u>
Resultaat na belastingen		<u>20.007</u>	<u>8.508</u>

Geconsolideerd kasstroomoverzicht (in duizenden euro's)

	2016	2015
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	20.007	8.508
Mutatie technische voorzieningen eigen rekening	-22	9.972
Mutatie voorzieningen	492	-493
Afschrijving (im)materiële vaste activa	1.033	1.066
Waardemutatie beleggingen	-18.156	-17.465
Mutatie schulden	-8.067	2.951
Mutatie vorderingen	465	-3.604
Overige mutaties	19	29
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	<u>-4.229</u>	<u>964</u>
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
Investeringen en aankopen		
• beleggingen in terreinen en gebouwen	-209	-49
• vordering uit andere leningen	-1.215	-327
• overige financiële beleggingen	-274.560	-159.110
• materiële vaste activa	-1.210	-1.010
Desinvesteringen, aflossingen en verkopen		
• beleggingen in terreinen en gebouwen	3.600	204
• vorderingen uit andere leningen	72	36
• overige financiële beleggingen	283.135	160.631
• materiële vaste activa	67	47
Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten	<u>9.680</u>	<u>422</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Terugbetaling participatiekapitaal	-208	-99
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	<u>-208</u>	<u>-99</u>
Mutatie liquide middelen	<u>5.243</u>	<u>1.287</u>
Liquide middelen per 1 januari	9.981	8.694
Mutatie liquide middelen	5.243	1.287
Liquide middelen per 31 december	<u>15.224</u>	<u>9.981</u>

Overzicht geconsolideerd totaalresultaat (in duizenden euro's)

	2016	2015
Eigen vermogen per 1 januari	309.505	301.067
Geconsolideerd resultaat na belastingen	20.007	8.508
Totaal rechtstreekse vermogenmutaties in relatie tot leden	<u>-189</u>	<u>-70</u>
Eigen vermogen per 31 december	<u><u>329.323</u></u>	<u><u>309.505</u></u>

Coöperatie TVM U.A., Hoogeveen

Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2016

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen voor verzekeringsmaatschappijen, zoals opgenomen in Afdeling 15 van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

De financiële gegevens van de onderneming zijn in de geconsolideerde jaarrekening verwerkt. Derhalve vermeldt de enkelvoudige winst- en verliesrekening conform artikel 402 Boek 2 BW slechts het aandeel in het resultaat van vennootschappen waarin wordt deelgenomen na belastingen en het overige resultaat na belastingen.

Alle bedragen in de jaarrekening zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders aangegeven. Waar nodig zijn rubriceringen, inclusief de ter vergelijking weergegeven cijfers, aangepast.

Fusie verzekeringsmaatschappijen

Op 1 januari 2015 is TVM particulier N.V. gefuseerd met TVM zakelijk N.V., waarbij alle rechten en plichten zijn overgegaan van TVM particulier N.V. naar TVM zakelijk N.V. Deze fusie heeft geen gevolgen voor het vermogen of resultaat gehad.

Naamswijziging TVM zakelijk N.V.

Op 1 januari 2015 is de statutaire naam van TVM zakelijk N.V. gewijzigd in TVM verzekeringen N.V.

Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie worden, naast Coöperatie TVM U.A., alle (directe en indirecte) deelnemingen in groepsmaatschappijen en de Stichting TVM Veiligheidsplan (met ingang van 2016) betrokken. Deze deelnemingen betreffen uitsluitend 100% belangen. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij onderlinge schulden, vorderingen en transacties zijn geëlimineerd, evenals de binnen de groep gerealiseerde resultaten.

Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

De belangrijkste deelnemingen in groepsmaatschappijen zijn:
TVM verzekeringen N.V., Hoogeveen (schadeverzekeringen)
TVM intermediair holding B.V., Hoogeveen (assurantiebemiddeling)
TVM rechtshulp B.V., Hoogeveen (rechtsbijstand)
TVM diensten en letsel holding B.V., Hoogeveen (diensten)
Vijverstaete B.V., Hoogeveen (beleggingen: onroerend goed)

Voor een overzicht van alle groepsmaatschappijen wordt verwezen naar pagina 73.

Verbonden partijen

Alle transacties met verbonden partijen hebben plaatsgevonden onder normale marktvoorwaarden.

Rente obligaties

Met ingang van 2016 wordt de rentevordering op obligaties, welke tot en met 2015 als onderdeel van de overlopende activa werd gepresenteerd, opgenomen onder de rubriek obligaties. De vergelijkende cijfers per 31 december 2015 en overige specificaties in de jaarrekening zijn hierop aangepast.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De belangrijkste schattingen hebben betrekking op:

- de actuele waarde van bepaalde beleggingen;
- (terugneme op) bijzondere waardeverminderingen;
- voorziening op vorderingen;
- de waardering van verplichtingen voortvloeiend uit verzekeringscontracten;
- de bepaling van niet-technische voorzieningen.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen,

leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening van TVM zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: aandelen en obligaties, vorderingen uit andere leningen, deposito's bij kredietinstellingen, vorderingen, schulden en overige overlopende activa en passiva.

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie er toe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten bij de vervolgwaardering niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Indien TVM financiële instrumenten heeft verworven of is aangegaan met het doel het instrument op korte termijn te verkopen, maken deze deel uit van de handelsportefeuille en worden deze na eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardewijzigingen in de winst- en verliesrekening.

Afgeleide financiële instrumenten

Alle contracten worden getoetst of de hierin besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten) separaat moeten worden gewaardeerd en verantwoord.

Ter afdekking van valutarisico's op in de beleggingen begrepen posities in vreemde valuta, wordt gebruik gemaakt van valutatermijncontracten. De contracten worden gewaardeerd tegen actuele waarde op basis van het verschil tussen de contante koers op rapporteringsdatum en de overeengekomen afrekenkoers op afwikkelingsdatum van het contract. De waarde per balansdatum wordt opgenomen onder de vorderingen of schulden. De mutatie in de reële waarde van het valutatermijncontract gedurende het boekjaar wordt verwerkt in de resultatenrekening.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

Voor zover niet anders wordt vermeld zijn activa en passiva gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De geamortiseerde kostprijs is gelijk aan de nominale waarde indien er geen sprake is van te amortiseren kosten en rente. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar TVM zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen.

In vreemde valuta luidende bedragen worden omgerekend tegen de koersen per balansdatum, waarbij valutaresultaten via de resultatenrekening worden verwerkt.

Beleggingen (1)

Terreinen en gebouwen

De kantoorgebouwen worden, voor het in eigen gebruik zijnde deel, gewaardeerd tegen de onderhandse verkoopwaarde, vrij van huur en gebruik. Overige terreinen en gebouwen worden gewaardeerd tegen de getaxeerde opbrengsten bij onderhandse verkoop in verhuurde staat. Alle gebouwen worden jaarlijks extern getaxeerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van algemeen erkende taxatiemethodes. Verkrijgingen worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs of tegen de verkrijgingsprijs.

Op de terreinen en gebouwen wordt niet afgeschreven. De in het verslagjaar gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten zijn direct in de resultatenrekening verwerkt. Voor ongerealiseerde waardemutaties van gebouwen en terreinen wordt, rekening houdend met latente belastingen, een herwaarderingsreserve aangehouden.

Beleggingen in groepsmaatschappijen en deelnemingen

De waardering van de andere deelnemingen waarbij sprake is van invloed van betekenis, vindt plaats tegen de netto vermogenswaarde, bepaald volgens de grondslagen van de onderneming. De hieronder verwerkte vordering op andere deelneming is gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Overige financiële beleggingen

Aandelen en Obligaties

Waardering geschiedt tegen de reële waarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum, of - bij ontbreken daarvan - tegen geschatte opbrengstwaarde. De in het verslagjaar gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten (inclusief resultaten op vreemde valuta) zijn in de resultatenrekening verwerkt.

Vorderingen uit andere leningen en deposito's bij kredietinstellingen

Vorderingen zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde, vervolgwaaardering geschiedt tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Vorderingen (2)

Vorderingen zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vervolgwaardering geschiedt tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Overige activa (3)

Materiële vaste activa

Overige bedrijfsmiddelen (ICT-middelen, inventarissen, e.d.) worden gewaardeerd tegen de aanschaffingswaarde, vermindert met lineaire afschrijvingen, over een periode van 5 tot 10 jaar, tot de geschatte restwaarde.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen (4)

Herwaarderingsreserve

Waardeverschillen die ontstaan bij herwaardering van tegen actuele waarden gewaardeerde beleggingen worden via de

resultatenrekening verwerkt. Voor zover ongerealiseerde waardevermeerderingen betrekking hebben op beleggingen waarvoor geen frequente marktnotering beschikbaar is, zal een herwaarderingsreserve worden gevormd ten laste van de algemene reserve. Hierbij wordt rekening gehouden met de latente belastingverplichting.

Algemene reserve

Op basis van de statuten van Coöperatie TVM U.A. hebben verschillende ledengroepen een latente aanspraak op specifieke delen van de algemene reserve, echter uitsluitend wanneer Coöperatie TVM U.A. zal worden ontbonden.

Technische voorzieningen (5)

Voor niet-verdiende premies en lopende risico's

De technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's heeft een overwegend kortlopend karakter. Zij wordt bepaald volgens het systeem van dagelijkse premieberekening. De voorziening bevat tevens de bedragen, bepaald op basis van ervaringscijfers, die in de vorm van voorwaardelijke premierestituties voortvloeiende uit verzekeringsovereenkomsten aan verzekerden, indien van toepassing, gecrediteerd dienen te worden.

Voor te betalen schaden

De technische voorziening schaden wordt gevormd voor de op balansdatum nog niet afgewikkelde schadegevallen uit het boekjaar en voorgaande jaren. De voorziening heeft een overwegend langlopend karakter. De vaststelling hiervan geschiedt (met uitzondering van ziekteverzuimdossiers) voor ieder schadegeval afzonderlijk, waarbij rekening wordt gehouden met interne en externe schadebehandelingskosten, nog niet gemelde schadegevallen, met mogelijke ontvangsten uit hoofde van regres en met het aandeel van herverzekeraars in schadegevallen. Vaststelling van de technische voorziening schaden op het gebied van ziekteverzuimproducten geschiedt op basis van ervaringscijfers en huidige schadeontwikkelingen, waarbij eveneens rekening wordt gehouden met nog niet gemelde schaden.

Voorzieningen (6)

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden;
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Nederlandse pensioenregelingen

De medewerkers in Nederland hebben een pensioenregeling die in de vorm van een verzekerde regeling is ondergebracht bij pensioenverzekeraar Aegon. Deze pensioenregeling betreft een middelloonregeling met een deels voorwaardelijke en deels onvoorwaardelijke indexatie. Indexatie van de toegekende aanspraken en rechten is overeengekomen tot en met 2018.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum onder de overige schulden een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Buitenlandse pensioenregelingen

Pensioenregelingen die vergelijkbaar ingericht zijn en functioneren als waarop het Nederlandse pensioenstelsel is ingericht en functioneert, worden verwerkt en gewaardeerd conform Nederlandse pensioenregelingen.

Voor belastingen

Voor de verschillen tussen commerciële en fiscale waarderingen van de activa en passiva wordt een voorziening voor latente belastingen gevormd. Deze voorziening wordt berekend tegen het belastingtarief waartegen waarschijnlijk wordt afgerekend en heeft een overwegend langlopend karakter. Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige voorzieningen

De voorziening vervroegde uittrekking met betrekking tot ingegane uitkeringen, de voorziening garantieregeling CAO en de voorziening jubileumuitkeringen zijn gewaardeerd

tegen contante waarde op basis van verwachte uitstroom van middelen. Bij de berekening van de voorziening garantieregeling CAO en de voorziening jubileumuitkeringen is rekening gehouden met sterfte- en blijfkansen.

Schulden (7)

Schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rente-methode.

Leasecontracten

TVM is leasecontracten aangegaan op basis van operational lease. Een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom zijn verbonden, liggen daardoor niet bij TVM. Verplichtingen uit hoofde van operational leasing worden op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening gedurende de looptijd van het leasecontract.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Algemeen

Baten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de diensten zijn geleverd.

Verdiende premies eigen rekening (9)

Onder bruto premies wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen, na aftrek van in rekening gebrachte assurantiebelasting, polis- en administratiekosten en wettelijke bijdragen. Dit betreffen zowel directe als indirecte premies.

Toegerekende opbrengst uit beleggingen (10)

De beleggingen worden aangehouden ter afdekking van het

eigen vermogen en de technische voorzieningen. De directe beleggingsopbrengsten zijn aan de technische en niet-technische rekening toegerekend op basis van de verhouding tussen het gemiddelde eigen vermogen en de gemiddelde technische voorzieningen. De indirecte beleggingsopbrengsten zijn volledig aan de niet-technische rekening toegerekend.

Schaden eigen rekening (11)

Onder de schade eigen rekening worden zowel de schadebehandelingskosten voor letselschade als materiële schade opgenomen.

Bedrijfskosten (12)

De beloningen van het personeel worden als last in de winst- en verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Indien de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de coöperatie. De acquisitiekosten, zijnde de administratiekostenvergoedingen aan tussenpersonen, worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben en hebben een kortlopend karakter.

Opbrengst uit beleggingen en beleggingslasten (15)

De opbrengst uit beleggingen en beleggingslasten bestaan uit huuropbrengsten, rentebaten uit vastrentende waarden,

dividenduitkeringen op aandelen, beleggingskosten, gerealiseerde beleggingswinsten en -verliezen en waardeveranderingen van beleggingen. De waardeveranderingen en de gerealiseerde winsten en verliezen van beleggingen betreffen zowel aandelen, obligaties, vastgoed als vorderingen uit andere leningen.

Belastingen met betrekking tot het resultaat (16)

De vennootschapsbelasting wordt berekend over het resultaat voor belastingen, waarbij rekening wordt gehouden met fiscaal niet belaste baten en fiscaal niet aftrekbare kosten. Verschillen met de acuut verschuldigde belastingen, welke het gevolg zijn van afwijkende fiscale waarderings van tijdelijke aard, worden via de voorziening voor belastingen verantwoord.

De Nederlandse vennootschappen van de TVM groep maken onderdeel uit van een fiscale eenheid. De verrekening van een aandeel in de vennootschapsbelasting van de fiscale eenheid door de moedermaatschappij TVM aan de afzonderlijke vennootschappen, welke onderdeel zijn van de fiscale eenheid, vindt plaats als waren deze vennootschappen zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Grondslagen voor het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit operationele, investerings- en financieringsactiviteiten. Voor het kasmiddelenbegrip wordt aangesloten bij de liquide middelen.

**Jan-Willem Homan
Chauffeur bij Ben Becker in Soest & Gouden Ridder van de Weg 2016**

Geconsolideerde balans per 31 december 2016

Activa

Beleggingen (1)

Terreinen en gebouwen

Het verloop van deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Totaal
Stand per 1 januari 2016	10.515	10.845	21.360
Investeringsen	65	144	209
Desinvesteringen	-	-3.600	-3.600
Overige mutaties	-1.040	1.040	-
Herwaardering	-96	-509	-605
Stand per 31 december 2016	<u>9.444</u>	<u>7.920</u>	<u>17.364</u>

De historische kostprijs van de terreinen en gebouwen bedraagt per 31 december 2016 € 27.658 (31 december 2015: € 33.682). Het saldo van de cumulatieve herwaarderingen van de terreinen en gebouwen is per 31 december 2016 nihil (31 december 2015: nihil). De overige terreinen en gebouwen, welke zijn bestemd voor de verhuur, betreffen bedrijfspanden. Voor circa 25% van de verhuurde gebouwen zijn huurcontracten afgesloten met een resterende periode van 5 jaar en langer.

Voor één gebouw is een overeenkomst tot verkoop overeengekomen met een overdracht in 2017 (€ 505).

Overige financiële beleggingen

De aandelen, gewaardeerd tegen reële waarde, zijn als volgt te onderscheiden:

	31 december 2016		31 december 2015	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Aandelen				
Beleggingsinstellingen:				
• in aandelen	165.541	128.833	122.731	80.888
• in obligaties	244.417	234.301	107.071	101.301
• in vastgoed	<u>34.810</u>	<u>29.700</u>	<u>22.537</u>	<u>16.200</u>
	444.768	392.834	252.339	198.389
Handel, industrie en diversen	<u>23.803</u>	<u>19.373</u>	<u>26.310</u>	<u>23.389</u>
	<u>468.571</u>	<u>412.207</u>	<u>278.649</u>	<u>221.778</u>

Van de totale beleggingen in aandelen is 98% (2015: 98%) gebaseerd op genoteerde marktprijzen per balansdatum en is 2% (2015: 2%) afgeleid van de verwachte opbrengstwaarde bij onderhandse verkoop.

De obligaties, gewaardeerd tegen de reële waarde, zijn als volgt nader te onderscheiden:

	31 december 2016		31 december 2015	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Obligaties				
Staatsleningen Nederland	46.994	44.956	43.433	42.127
Staatsleningen Buitenland	123.341	118.635	125.392	129.568
Bank-, krediet-, verzekerings- wezen en diversen	3.014	3.004	3.029	2.882
	<u>173.349</u>	<u>166.595</u>	<u>171.854</u>	<u>174.577</u>

In de overige financiële beleggingen zijn effecten begrepen, waarvan de notering in een andere valuta is dan de presentatievaluta. Om het valutarisico op deze fondsen te verminderen, zijn valutatermijncontracten afgesloten met een looptijd van 3 maanden. Op balansdatum zijn de volgende valutatermijncontracten afgesloten:

Valuta	Omvang in vreemde valuta	Omvang in euro's
USD	53.340	49.312
GBP	8.590	10.158
CAD	23.380	16.320
AUD	23.970	16.456
JPY	882.910	7.184

De doelstelling van het afsluiten van valutatermijncontracten is om waardemutaties van de beleggingen, als gevolg van valutakoersen ten opzichte van de eurokoers, te verminderen. Gedurende het boekjaar 2016 is € 3.835 ten laste van het resultaat gebracht. In 2015 was sprake van een last van € 7.651.

Verloop financiële beleggingen

	Aandelen	Obligaties
Balanswaarde 1 januari 2016	278.649	171.854
Aankopen	269.566	4.994
Verkopen en lossingen	-94.086	-7.818
Herwaarderingen	14.442	4.319
Balanswaarde 31 december 2016	<u>468.571</u>	<u>173.349</u>

Vorderingen uit andere leningen

De vordering uit andere leningen bestaat uit een tweetal leningen:

- onderhandse lening met hypothecaire zekerheid tegen een nominaal rentepercentage van 5% en een hoofdsom van € 4.939. De lening volgt een overeengekomen aflossingsschema en heeft een looptijd van 10 jaar. Gedurende 2015 zijn nadere zekerheden gesteld ten behoeve van de in 2014 verstrekte leningen. Op grond van deze zekerheden was in 2015 niet langer een objectieve grondslag aanwezig om de in 2014 verantwoorde waardevermindering te handhaven.

- onderhandse converteerbare lening, bestaande uit een tweetal leningdelen met een nominaal rentepercentage van 8% en een totale hoofdsom van € 917. De lening heeft een looptijd van 4 jaar en 3 maanden en volgt na 2,5 jaar een overeengekomen aflossingsschema. Onder voorwaarden kan gedurende de looptijd conversie in nieuw uit te geven aandelen plaatsvinden.

	2016	2015
Balanswaarde 1 januari	4.572	-
Verstreckte lening	917	-
Effectieve rente	298	151
Aflossingen	-72	-36
Herwaardering naar reële waarde	-	4.457
Balanswaarde 31 december	<u>5.715</u>	<u>4.572</u>

Deposito's bij kredietinstellingen

De uitstaande deposito's bij kredietinstellingen hebben een resterende gemiddelde looptijd van circa 12 maanden en een gemiddeld resterend rentepercentage van 0,40%. Daarnaast bevat deze post € 3,3 miljoen aan vrijwel direct opeisbare tegoeden, waarvan de intentie bestaat om deze langdurig aan te houden.

Vorderingen (2)

De vorderingen hebben een overwegend kortlopend karakter en er zijn geen belangrijke concentraties van kredietrisico aanwezig. Onder de afgeleide financiële instrumenten is € 190 (2015: € 693) opgenomen voor op balansdatum lopende valutatermijncontracten.

Overige activa (3)

Materiële vaste activa

De samenstelling en het verloop van de materiële vaste activa kunnen als volgt worden weergegeven:

	Informatieverwerkende apparatuur	Kantoorinventaris	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal
Stand per 1 januari 2016				
Aanschaffingswaarde	4.442	2.783	3.461	10.686
Afschrijvingen	<u>-3.303</u>	<u>-1.698</u>	<u>-1.801</u>	<u>-6.802</u>
Boekwaarde 1 januari 2016	1.139	1.085	1.660	3.884
Mutaties 2016				
Investeringen	212	446	552	1.210
Verkoop en buitengebruikstelling	-775	-631	-217	-1.623
Afschrijvingen	-464	-263	-306	-1.033
Afschrijvingen desinvesteringen	<u>751</u>	<u>598</u>	<u>207</u>	<u>1.556</u>
Boekwaarde 31 december 2016	<u>-276</u>	<u>150</u>	<u>236</u>	<u>110</u>
Stand per 31 december 2016				
Aanschaffingswaarde	3.879	2.598	3.796	10.273
Afschrijvingen	<u>-3.016</u>	<u>-1.363</u>	<u>-1.900</u>	<u>-6.279</u>
Boekwaarde 31 december 2016	<u>863</u>	<u>1.235</u>	<u>1.896</u>	<u>3.994</u>

Liquide middelen

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking van de TVM groep.

Passiva

Eigen vermogen (4)

Solvabiliteit

Met ingang van 1 januari 2016 is Solvency II van toepassing. Daarmee zijn de vereisten rond de vereiste solvabiliteitsmarge ingevolge het Besluit prudentiële regels Wft komen te vervallen en vindt een beoordeling op basis van de SCR plaats. Per 31 december 2016 bedraagt de Solvency Capital Requirement (SCR) op groepsniveau € 158 mln. (ultimo 2015: € 139 mln.). Op basis van risicoanalyse hanteert het Bestuur intern een SCR-norm van tenminste 200% (€ 316 mln.). Ultimo 2016 bedraagt de SCR 244%, zijnde € 385 mln. (ultimo 2015: € 370 mln.). Voor een toelichting op het eigen vermogen wordt verwezen naar de toelichting op de vennootschappelijke balans.

Technische voorzieningen (5)

Verloop technische voorzieningen

	2016		2015	
	Premie	Schade	Premie	Schade
Stand 1 januari	27.690	335.299	27.635	325.377
Bruto onttrekking/toevoeging	227	1.338	55	9.882
Mutatie aandeel herverzekeraars	-	-1.540	-	40
Stand 31 december	<u>27.917</u>	<u>335.097</u>	<u>27.690</u>	<u>335.299</u>

De overige technische voorzieningen bestaan uit:

	31 december 2015	Mutatie	31 december 2016
Voorzieningen inzake onverdiende provisie uit assurantiebemiddeling	175	-47	128

Voorzieningen (6)

Voor pensioenen

Het verloop van de voorziening voor pensioenen gedurende het boekjaar is als volgt:

	1 januari 2016	Via resultaat	Onttrekkingen	31 december 2016
Pensioenverplichtingen buitenland	1.237	63	-70	1.230

Voor belastingen:

Het verloop van de voorziening voor belastingen gedurende het boekjaar is als volgt:

	2016	2015
Stand per 1 januari	22.816	23.450
Mutaties boekjaar	<u>-721</u>	<u>-634</u>
Stand per 31 december	<u>22.095</u>	<u>22.816</u>
De latente belastingen hebben betrekking op:		
Fiscale egaliseringsreserve	9.423	8.841
Fiscaal lagere waardering beleggingen	15.669	17.203
Fiscaal lagere waardering bedrijfspand	935	813
Fiscaal lagere waardering voorzieningen	-409	-518
Fiscaal hogere waardering deelneming	<u>-3.523</u>	<u>-3.523</u>
	<u>22.095</u>	<u>22.816</u>

De voorziening heeft een overwegend langdurig karakter.

Overige voorzieningen

Het verloop van de overige voorzieningen gedurende het boekjaar is als volgt:

	1 januari 2016	Via resultaat	Onttrekkingen	31 december 2016
Vervroegde uittreding m.b.t. ingegane uitkeringen	41	-	-	41
Garantieregeling CAO	330	-	-	330
Jubileumuitkeringen	<u>938</u>	<u>93</u>	<u>-63</u>	<u>968</u>
	<u>1.309</u>	<u>93</u>	<u>-63</u>	<u>1.339</u>

Van de overige voorzieningen is circa € 165 kortlopend.

Schulden (7)

Onder de overige schulden is € 3.948 (2015: € 3.221) aan overige belastingen en premies sociale verzekering opgenomen. Daarnaast is onder de afgeleide financiële instrumenten € 1.309 (2015 € 388) opgenomen voor op balansdatum lopende valutatermijncontracten.

Overlopende passiva (8)

De overlopende passiva zijn als volgt samengesteld.

	31 december 2016	31 december 2015
Vooruitontvangen premie	2.360	1.990
Overige vooruitontvangen posten	<u>3.979</u>	<u>4.294</u>
	<u>6.339</u>	<u>6.284</u>

Risicoparagraaf

TVM berekent de hoogte van haar risico's met behulp van het standaardmodel van Solvency II. Nadat het diversificatie-effect is bepaald en is gecorrigeerd voor latente belastingen, bedraagt de SCR € 158 mln. per 31-12-2016 op TVM groepsniveau. Het eigen vermogen op Solvency II-grondslagen bedraagt ruim € 385 mln. zodat de solvabiliteitsratio op 244% uitkomt. TVM wil met een zeer hoge mate van zekerheid solvabel zijn en in de toekomst solvabel blijven. Solvency II stelt een solvabiliteitseis gebaseerd op het doorstaan van een scenario dat zich eens in 200 jaar voordoet. TVM vergelijkt dit met het aantal schadeverzekeraars in Nederland (ruim 200). Bij het aanhouden van een dergelijke solvabiliteit zal gemiddeld jaarlijks één schadeverzekeraar in Nederland insolvent worden. De beperkte omvang van TVM qua premievolume, de coöperatieve structuur, de grote afhankelijkheid van een nichemarkt (transportsector) en regio (met name Benelux), de focus op een enkele branche (motorrijtuigen) en de relatief grote afhankelijkheid van een beperkt aantal grote klanten en tussenpersonen doen mogelijk impliceren dat de risico's van TVM hoger zijn dan gemiddeld. Dit vereist een zeer sterke solvabiliteit zodat intern wordt gestreefd naar een solvabiliteitsniveau van tenminste 200% van de SCR gebaseerd op het standaardmodel.

De risicocategorieën marktrisico en het verzekeringstechnisch risico vormen samen met 93% de grootste componenten van de bruto SCR. De volgende risicocategorieën worden in het standaardmodel onderscheiden:

Verzekeringstechnisch risico

De verzekeringsportefeuille bestaat hoofdzakelijk uit schade- en verzekeringsproducten in eigen beheer en is primair gericht op de logistieke sector, de binnenvaart en automotive. De samenstelling van de verzekeringsportefeuille is een afspiegeling van de opbouw en samenstelling van ondernemingen in het beroepsgoederenvervoer over de weg en het water. Om relaties totaalpakketten te kunnen bieden, wordt door TVM intermediair ook bemiddeld in producten van collega-verzekeraars. Het verzekeringstechnisch risico bedraagt € 143 mln. per 31-12-2016 (voor diversificatie) op grond van het standaardmodel en bestaat uit het premie-, reserve-, catastrofe- en vervalrisico.

Premierisico

Het premierisico komt voort uit het risico dat voor de komende periode de ontvangen premies ontoereikend zijn om verwachte schade te kunnen uitkeren. Dit risico wordt beperkt door strikte procedures op het gebied van acceptatie en door schadebeheersing. Bij een toename van de verdiende premie met 10%

stijgt de SCR voor verzekeringstechnisch risico met 7%.

Reserverisico

Het reserverisico komt voort uit het risico dat de aangehouden reserves ontoereikend zijn bij het afwikkelen van de betreffende schade. TVM heeft een prudent reserveringsbeleid. Door een jarenlange consistente wijze van reserveren, wordt het risico beheerst. Bij een toename van de technische voorzieningen met 10% stijgt de SCR voor verzekeringstechnisch risico met 3%.

Catastroferisico

Het catastroferisico komt voort uit het risico dat zich zeer grote schade kunnen voordoen. TVM beheerst dit risico met herverzekeringen. Dit is vastgelegd in het herverzekeringsbeleid dat jaarlijks wordt geëvalueerd. Herverzekeringen worden op basis van Excess of Loss-contracten ondergebracht bij vooraanstaande herverzekeraars met een goede kredietwaardigheid. Er bestaat een evenwichtige spreiding over de verschillende herverzekeraars. In beginsel worden langdurige relaties met herverzekeraars onderhouden. Door herverzekering brengt TVM het verzekeringstechnisch risico terug met 15% per 31-12-2016.

Vervalrisico

Het vervalrisico komt voort uit het risico dat polishouders hun verzekeringscontracten beëindigen voor de vervaldatum. Voor schadeverzekeringen is dit risico beperkt.

Marktrisico

TVM heeft voor het beheer van haar beleggingsportefeuille een fiduciaire overeenkomst afgesloten met een professionele investment manager, NN Investment Partners. Deze rapporteert en doet voorstellen aan de Beleggingscommissie die bestaat uit de CEO (de heer mr. A.P.J.C. Bos), de CFRO (de heer D.J. Klein Essink RA) en een externe deskundige (de heer prof. dr. J.J. van Duijn). De heer Van Duijn heeft als beleggingsdeskundige een jarenlange ervaring bij onder andere Robeco.

De Beleggingscommissie vergadert vijfmaal per jaar. Daarnaast is frequent telefonisch contact tussen de commissieleden. De Beleggingscommissie heeft als belangrijkste taak zorg te dragen voor het uitvoeren van het vastgestelde beleggingsbeleid. Dit wordt gerealiseerd door op basis van een Asset Liability Management-analyse (ALM) en een Strategische Asset Allocatie een optimale verdeling van de beleggingsportefeuille vast te stellen. Hierbij wordt het risico van de beleggingen afgestemd op de verplichtingen die TVM draagt, uitgaande van de risicobereidheid en het beschikbaar gestelde risicobudget. De ALM-analyse neemt de afstemming in ogenschouw

van de kasstromen uit beleggingen op de kasstromen uit verzekeringscontracten. Het resulterende renterisico is onderdeel van het marktrisicobudget en wordt periodiek gemonitord. Valutarisico's worden grotendeels afgedekt door middel van termijncontracten. Met het oog op het concentratierisico spreidt TVM de beleggingen.

Voor de obligatieportefeuille zijn criteria vastgelegd ten aanzien van de rating en het relatieve gewicht in de portefeuille. TVM maakt bij deze criteria onderscheid naar staatsobligaties en bedrijfsobligaties en naar EU- en niet-EU-landen. Uitgangspunt in de samenstelling van de aandelenportefeuille is een evenwichtige verdeling tussen enerzijds de diverse sectoren en anderzijds de diverse geografische gebieden. Ten aanzien van deposito's wordt het concentratierisico bij Nederlandse systeembanken, of banken waarvan de Nederlandse Staat aandeelhouder is, geaccepteerd.

TVM werkt met een Gedragscode Beleggingen. Deze maakt deel uit van de Gedragscode Integriteit. Het onderwerp beleggingen, als onderdeel van de kwartaalrapportage, is een vast agendapunt tijdens vergaderingen met de Raad van Commissarissen. Tijdens de vergadering van 8 december 2016 heeft de Raad van Commissarissen het door de Raad van Bestuur voorgestelde beleggingsbeleid voor 2017 goedgekeurd.

Voor TVM vormen het aandelen-, rente-, valuta- en spreadrisico de belangrijkste componenten van het marktrisico. Het aandelenrisico is hiervan met 55% overheersend. Een toename van 10% van de belegde waarde in aandelen doet het marktrisico 6% stijgen. Het valutarisico vormt 20% van het marktrisico. De grootste valutaexposure is die aan de Amerikaanse dollar en de Japanse Yen. TVM hanteert voor beide valuta's een normhedgeratio van 70% dat wordt gerealiseerd middels het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (valuta forwards). Overige afgeleide financiële instrumenten worden niet ingezet. Het spreadrisico en renterisico maken elk circa 10% uit van het marktrisico zodat de kapitaalrekening voor TVM relatief ongevoelig is voor mutaties hierin.

Tegenpartijkredietrisico

Van tegenpartijkredietrisico is sprake als verliezen kunnen worden geleden die worden veroorzaakt door betalingsonmacht van debiteuren of van derden, met name uit hoofde van beleggingen en vorderingen. TVM handelt met derden die over een goede kredietwaardigheid beschikken. De herverzekeraars waar TVM verzekeringsverplichtingen in herverzekering heeft, dienen minimaal over een A-rating te beschikken. Het kredietrisico dat verbonden is aan beleggingsactiviteiten, herverzekeraars, tussenpersonen, gevolmachtigden en polishouders

wordt bewaakt op basis van algemene en specifieke risicolimieten. Het tegenpartijkredietrisico maakt circa 3% uit van de kapitaalrekening voor TVM zodat deze relatief ongevoelig is voor mutaties hierin.

Liquiditeitsrisico

Dagelijks worden de saldi van alle bankrekeningen van TVM en dochtermaatschappijen gemonitord. Aan het saldo van de bankrekeningen worden de intradagmutaties toegevoegd. Er wordt rekening gehouden met de verwachte ontvangsten op korte en lange termijn, waaronder die van debiteuren. Ook wordt rekening gehouden met de verwachte uitgaven op korte en lange termijn zoals schadebetalingen, belastingen, uitgaande herverzekeringen en kosten.

TVM houdt een afdoende liquiditeitsbuffer aan en beschikt daartoe over zakelijke spaarrekeningen met alle vrijheid om over het geld te beschikken. Met deze liquiditeitsbuffer kan TVM snel acteren op liquiditeitsoverschotten en -tekorten. TVM maakt voor haar cashmanagement gebruik van specifieke software. Het liquiditeitsrisico is geen onderdeel van het standaardmodel en niet gekwantificeerd.

Operationeel risico

Binnen het operationeel risico hebben ICT, business continuïteit, compliance, productontwikkeling en het reputatierisico speciale aandacht. TVM kwantificeert het operationeel risico volgens de aannames van het standaardmodel, wat uitkomt op 3% van de technische voorzieningen.

ICT

TVM beoogt met het informatiebeveiligingsbeleid de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van de informatie en de informatievoorziening te waarborgen en de eventuele gevolgen van beveiligingsincidenten tot een acceptabel, vooraf bepaald, niveau te beperken. Beveiliging van geautomatiseerde systemen en diensten vraagt bijzondere aandacht, zeker vanwege de toenemende externe data-uitwisseling, bijvoorbeeld via Mijn TVM en internet. Daarom worden periodiek testen uitgevoerd om de beveiligings- en continuïteitsmaatregelen te toetsen. TVM heeft intern de hoofdsystemen dubbel ingericht en op een uitwijklocatie alle, voor de continuïteit noodzakelijke, ICT-componenten nogmaals uitgevoerd.

Business continuïteit

TVM beschikt over een Business Continuïteitsplan waarin gebeurtenissen staan benoemd welke impact kunnen hebben op de continuïteit van de bedrijfsvoering, met de daarbij behorende continuïteitsmaatregelen. Dit betreft zowel maatregelen

op het gebied van de huisvesting alsook op het gebied van ICT. In 2016 hebben er testen plaatsgevonden om te toetsen of de betreffende continuïteitsmaatregelen werken. Deze testen zijn succesvol verlopen. Geconstateerde verbeterpunten worden geïmplementeerd.

Compliance

Om de naleving van wet- en regelgeving en het werken volgens eigen normen en regels te bevorderen, heeft de Raad van Bestuur een compliancefunctie ingericht. De compliancefunctie is onafhankelijk en gericht op bewaking van en het bevorderen van de naleving van regels die verband houden met de integriteit van TVM. TVM besteedt continu aandacht aan de compliance awareness onder al haar medewerkers en het management, onder andere met een e-learningprogramma.

Productontwikkeling

TVM heeft een productontwikkeling-, review- en goedkeuringsproces (PARP) ingericht waarbij een van de onderdelen een risicoanalyse van het product betreft. Met het PARP waarborgt TVM dat de aangeboden producten het belang van de verzekerden dienen.

In het PARP hebben diverse functies een rol, zodat het product vanuit verschillende invalshoeken wordt gezien en aan de klantbehoefte wordt gerelateerd. Deze functies zijn geïntegreerd binnen de afdelingen Product- en Procesbeheer, Risk Management, Compliance, Juridische Zaken, Actuarieel, Verkoop, Acceptatie, Schadebehandeling, ICT en Financiën. Niet alleen wordt hiermee het klantbelang geborgd, ook het risicoprofiel van TVM wordt met de PARP-procedure bewaakt.

Reputatierisico

TVM vindt haar reputatie belangrijk, zeker gezien de coöperatieve structuur. Belangrijke reputatierisico's zijn imagobeschadiging van het merk en reputatieschade van bestuurders en commissarissen. Daarnaast is het openbaar maken van klantgegevens door een systeemfout of door menselijk handelen een risico voor de reputatie. Tevens is het niet-integer handelen van medewerkers een reputatierisico. De afdeling Communicatie en Marketing is verantwoordelijk voor de communicatie met externe stakeholders. De manager corporate communicatie is woordvoerder namens TVM richting media en maatschappelijke stakeholders en volgt de media. Mediacontacten verlopen via de manager corporate communicatie. In beleidskwesties stemt hij met de voorzitter van de Raad van Bestuur een woordvoeringslijn af.

De afdeling Communicatie en Marketing werkt dagelijks met diverse zoekprogramma's om zorgvuldig alle relevante publiciteit te kunnen volgen, inclusief uitingen in sociale media. TVM kiest voor transparante communicatie en verzorgt zelf persmailing op nieuwsmomenten. TVM voert een actief mediabeleid en is 24 uur per dag bereikbaar voor reacties en toelichting. TVM bewaakt het imago van andere partijen die het TVM-merk gebruiken. Bij ieder imago- en reputatierisico treedt de manager corporate communicatie adviserend op richting de Raad van Bestuur en de betreffende afdelingen.

Dempend effect van belastingen

TVM houdt bij het bepalen van de kapitaalrekening met het dempend effect van belastingen. Door een combinatie van verrekening van belasting over gerealiseerde en toekomstige winsten en een belastinglatentie als gevolg van herwaarderingen, zal de schok voor TVM gedempt worden.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Nederlandse Herverzekersmaatschappij van Terrorismeschaden N.V. (NHT)

Op 1 juli 2003 is na overleg tussen verzekeraars, de overheid en de Pensioen- en Verzekeringskamer inzake het terrorismeverzekeringprobleem de NHT, de zogenaamde terrorismepool, van start gegaan. De terrorismepool waarin verzekeraars, herverzekeraars en de overheid deelnemen maakt het mogelijk om op een verantwoorde wijze dekking te blijven bieden voor terrorismerisico's. Voor verzekeraars is het risico gemaximeerd tot € 300 miljoen. TVM neemt deel aan de NHT en staat vanaf 1 januari 2016 garant voor haar aandeel (het obligo) in de 1e layer (zijnde € 100 miljoen) tot maximaal € 1.085.

Fiscale eenheid

Coöperatie TVM U.A. is hoofdelijk aansprakelijk voor alle fiscale verplichtingen binnen de fiscale eenheid waarvan Coöperatie TVM U.A. het hoofd is.

Verplichtingen uit hoofde van inkoopcontracten

Door de groep zijn operationale leaseverplichtingen aangegaan waarvan de totale verplichting € 1.179 bedraagt (2015: € 1.358). De verplichting met een looptijd tot een jaar bedraagt € 538 (2015: € 541). Er zijn geen verplichtingen aangegaan voor langer dan 5 jaar.

Uit hoofde van ICT-contracten op het gebied van onderhoud en licenties zijn in totaal verplichtingen aangegaan voor € 2.697 (2015: € 771), hiervan heeft € 1.579 betrekking op 2017 (2015: € 270). De verplichting met een looptijd tussen 1 en 5 jaar bedraagt € 1.118 (2015: € 501).

Verplichtingen uit hoofde van bankgaranties

In verband met afgegeven bankgaranties bestaat een verplichting van € 269.

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016

Bruto premies (9)

Geografische spreiding bruto premies

	2016	2015
Nederland	157.005	152.442
België	41.025	35.148
Overige Europese landen	26.096	17.168
	<u>224.126</u>	<u>204.758</u>

De bruto premies betreffen hoofdzakelijk premies uit directe verzekering.

Schaden eigen rekening (11)

Afloopstatistieken

Van het totaal van de afloopstatistiek is de voorziening schaden ultimo boekjaar aan te sluiten met het saldo van de ultimo standen van de technische voorziening voor te betalen schade en technische voorziening voor aandeel herverzekeraar in de balans. De betaalde schade in het boekjaar zoals opgenomen in de afloopstatistiek is aan te sluiten met de schaden eigen rekening in het brancheoverzicht.

De schaden eigen rekening bevatten de volgende uitloopresultaten:

Schadejaren	Voorziening schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schade in boekjaar	Voorziening schaden ultimo boekjaar	Uitloopresultaat	Schaden e/r
<2013	94.732	13.584	68.302	-12.847	-12.846
2013	42.979	6.736	31.516	-4.727	-4.727
2014	58.962	9.387	43.897	-5.678	-5.678
2015	104.525	46.288	56.836	-1.404	-1.401
2016		79.176	101.603		180.779
Reserve nog niet gemelde schaden (IBNR)	18.380	-	17.822	-558	-558
Schadebehandelingskosten tot boekjaar	15.721	-	15.121	-600	-600
Schadebehandelingskosten in boekjaar	-	16.958	-	-	16.958
Totaal	<u>335.299</u>	<u>172.129</u>	<u>335.097</u>	<u>-25.811</u>	<u>171.927</u>

Bezoldigingen (12)

	2016	2015
Salarissen	24.924	23.700
Sociale lasten	4.144	3.381
Pensioenlasten	4.597	3.712
Commissarissenbeloning	226	186
	<u>33.891</u>	<u>30.979</u>

Het volgens artikel 383 Boek 2 (Titel 9) van het Burgerlijk Wetboek te vermelden bedrag luidt € 2.798 (2015: € 2.830).

Honoraria externe accountant

	KPMG Accountants N.V.	KPMG netwerk Overig	Totaal 2016 KPMG netwerk	Totaal 2015 KPMG netwerk
Onderzoek van de jaarrekening	122	15	137	131
Andere controleopdrachten	35	-	35	14
Fiscale adviesdiensten	-	-	-	10
Andere niet controlediensten	-	-	-	7
	157	15	172	162
BTW	33	3	36	34
	<u>190</u>	<u>18</u>	<u>208</u>	<u>196</u>

De honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar zijn gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2016, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

Aantal personeelsleden

In 2016 waren gemiddeld 404 (2015: 377) medewerkers (fte) werkzaam bij de TVM groep, waarvan 57 (2015: 48) medewerkers (fte) in het buitenland.

Overige technische lasten eigen rekening (13)

Als overige technische lasten eigen rekening zijn voornamelijk de kosten verwerkt van het programma TVM kompas, een donatie aan de TVM foundation, dotaties aan voorzieningen en diversen, waarop in mindering is gebracht het resultaat van letselschaderegelingsactiviteiten, verleende rechtsbijstand ten behoeve van derden en overige incidentele baten.

Belastingen (16)

Het gemiddelde effectieve belastingtarief over 2016 bedraagt 24,8% (2015: circa 12,7%). De afwijking ten opzichte van het nominale belastingtarief wordt enerzijds veroorzaakt door fiscale correcties voorgaande jaren en toepassing van de deelnemingsvrijstelling en anderzijds door het hogere nominale vennootschapsbelastingtarief in België.

Coöperatie TVM U.A., Hoogeveen

Brancheoverzicht (14)

De specificatie van verzekeringsactiviteiten luidt als volgt:

	Motor-rijtuigen	Transport	Scheepvaart	Ongevallen	Overige branches	Assurantie-bemiddeling	Totaal
Jaar 2016							
Geboekte premies	<u>161.207</u>	<u>15.865</u>	<u>16.504</u>	<u>14.684</u>	<u>16.090</u>	<u>29.615</u>	<u>253.965</u>
Verdiende premies eigen rekening							
- Bruto	160.844	15.817	16.561	14.670	16.234	-	224.126
- Aandeel herverzekeraars	<u>-2.443</u>	<u>-518</u>	<u>-1.289</u>	<u>-14</u>	<u>-494</u>	<u>-</u>	<u>-4.758</u>
	<u>158.401</u>	<u>15.299</u>	<u>15.272</u>	<u>14.656</u>	<u>15.740</u>	<u>-</u>	<u>219.368</u>
Schaden eigen rekening							
- Bruto	-135.640	-8.935	-10.470	-12.573	-8.016	-	-175.634
- Aandeel herverzekeraars	<u>3.064</u>	<u>-4</u>	<u>283</u>	<u>-</u>	<u>364</u>	<u>-</u>	<u>3.707</u>
	<u>-132.576</u>	<u>-8.939</u>	<u>-10.187</u>	<u>-12.573</u>	<u>-7.652</u>	<u>-</u>	<u>-171.927</u>
Verzekeringstechnisch resultaat	<u>25.825</u>	<u>6.360</u>	<u>5.085</u>	<u>2.083</u>	<u>8.088</u>	<u>-</u>	<u>47.441</u>
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	5.579	278	238	248	324		6.667
Wijziging overige technische voorzieningen	-	-	-	-	-	47	47
Beheerskosten	-23.182	-2.179	-3.738	-2.349	-2.074	-1.540	-35.062
Provisies en opbrengst diensten onder aftrek van administratiekostenvergoedingen	-10.268	-750	-608	-80	-614	1.801	-10.519
Andere technische lasten eigen rekening	<u>-2.907</u>	<u>-387</u>	<u>-350</u>	<u>-386</u>	<u>-68</u>	<u>-10</u>	<u>-4.108</u>
Resultaat technische rekening	<u>-4.953</u>	<u>3.322</u>	<u>627</u>	<u>-484</u>	<u>5.656</u>	<u>298</u>	<u>4.466</u>
Jaar 2015							
Geboekte premies	<u>144.541</u>	<u>14.649</u>	<u>17.181</u>	<u>13.664</u>	<u>14.778</u>	<u>33.852</u>	<u>238.665</u>
Verdiende premies eigen rekening							
- Bruto	144.379	14.547	17.039	14.224	14.569	-	204.758
- Aandeel herverzekeraars	<u>-2.212</u>	<u>-548</u>	<u>-1.474</u>	<u>-542</u>	<u>-237</u>	<u>-</u>	<u>-5.013</u>
	<u>142.167</u>	<u>13.999</u>	<u>15.565</u>	<u>13.682</u>	<u>14.332</u>	<u>-</u>	<u>199.745</u>
Schaden eigen rekening							
- Bruto	-125.587	-8.641	-12.485	-10.487	-8.579	-	-165.779
- Aandeel herverzekeraars	<u>2.278</u>	<u>-291</u>	<u>284</u>	<u>-2.132</u>	<u>-64</u>	<u>-</u>	<u>75</u>
	<u>-123.309</u>	<u>-8.932</u>	<u>-12.201</u>	<u>-12.619</u>	<u>-8.643</u>	<u>-</u>	<u>-165.704</u>
Verzekeringstechnisch resultaat	<u>18.858</u>	<u>5.067</u>	<u>3.364</u>	<u>1.063</u>	<u>5.689</u>	<u>-</u>	<u>34.041</u>
Toegerekende opbrengst uit beleggingen	5.825	244	280	254	363	-	6.966
Wijziging overige technische voorzieningen	-	-	-	-	-	5	5
Beheerskosten	-20.262	-2.003	-2.994	-2.162	-2.083	-2.360	-31.864
Provisies en opbrengst diensten onder aftrek van administratiekostenvergoedingen	-9.029	-545	-658	-183	-513	2.708	-8.220
Andere technische lasten eigen rekening	<u>-1.350</u>	<u>-150</u>	<u>-165</u>	<u>-140</u>	<u>-188</u>	<u>4</u>	<u>-1.989</u>
Resultaat technische rekening	<u>-5.958</u>	<u>2.613</u>	<u>-173</u>	<u>-1.168</u>	<u>3.268</u>	<u>357</u>	<u>-1.061</u>

Coöperatie TVM U.A., Hoogeveen

Balans per 31 december 2016 (na statutaire winstbestemming)

Activa (in duizenden euro's)

	31 december 2016		31 december 2015	
	<i>noot</i>			
Beleggingen	17			
<i>Beleggingen in groepsmaatschappijen en deelnemingen</i>				
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	153.994		141.701	
Vorderingen op groepsmaatschappijen	33.246		30.164	
Andere deelnemingen	-		-	
	<u>187.240</u>		<u>171.865</u>	
<i>Overige financiële beleggingen</i>				
Aandelen	156.913		136.839	
Obligaties	5.105		-	
Vorderingen uit andere leningen	4.780		4.572	
Deposito's bij kredietinstellingen	-		25.000	
	<u>166.798</u>		<u>166.411</u>	
		354.038		338.276
Vorderingen				
Overige vorderingen	1.975		4.665	
Afgeleide financiële instrumenten	61		84	
		2.036		4.749
Overige activa				
Materiële vaste activa	2.220		2.351	
Liquide middelen	<u>1.857</u>		<u>815</u>	
		4.077		3.166
Overlopende activa				
Lopende rente	-		141	
Overige overlopende activa	<u>975</u>		<u>1.706</u>	
		975		1.847
Totaal		<u>361.126</u>		<u>348.038</u>

Passiva (in duizenden euro's)

	31 december 2016		31 december 2015	
	<i>noot</i>			
Eigen vermogen	<i>18</i>			
Geplaatst participatiekapitaal	2.032		2.221	
Herwaarderingsreserve	3.646		3.459	
Algemene reserve	<u>323.645</u>		<u>303.825</u>	
		329.323		309.505
Voorzieningen				
Voor belastingen	22.212		22.933	
Overige	<u>1.289</u>		<u>1.192</u>	
		23.501		24.125
Schulden				
Schulden aan groepsmaatschappijen	1.317		2.278	
Overige schulden	6.289		11.911	
Afgeleide financiële instrumenten	<u>696</u>		<u>171</u>	
		8.302		14.360
Overlopende passiva		<u>-</u>		<u>48</u>
Totaal		<u>361.126</u>		<u>348.038</u>

Coöperatie TVM U.A., Hoogeveen

Winst- en verliesrekening over 2016 (in duizenden euro's)

	2016	2015
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen	7.714	11.303
Resultaten deelnemingen	12.293	-2.795
Resultaat na belastingen	<u>20.007</u>	<u>8.508</u>

Toelichting behorende tot de Jaarrekening 2016

Algemeen

De waarderingsgrondslagen en de grondslagen van bepaling van het resultaat zijn gelijk aan die van de geconsolideerde jaarrekening. De toelichtingen hebben betrekking op die posten van de jaarrekening 2016 die niet reeds zijn toegelicht bij de geconsolideerde jaarrekening 2016.

Balans per 31 december 2016

Beleggingen (17)

Groepsmaatschappijen en deelnemingen

De deelnemingen zijn gewaardeerd op de netto vermogenswaarde volgens de grondslagen welke zijn vermeld bij de geconsolideerde jaarrekening. Voor zover de netto vermogenswaarde van een deelneming negatief is, is ter hoogte van dit bedrag een voorziening in mindering gebracht op de vordering op de betreffende deelneming. Het verloop gedurende het verslagjaar luidt als volgt:

	2016	2015
Stand per 1 januari	171.865	176.156
Netto resultaat over het boekjaar	12.293	-2.795
Agio- en dividenduitkeringen	-	-1.825
Mutatie in de vorderingen op groepsmaatschappijen en deelnemingen	3.082	329
Stand per 31 december	<u>187.240</u>	<u>171.865</u>
Dit saldo is als volgt samengesteld:		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen en andere deelnemingen	153.994	141.701
Vorderingen op groepsmaatschappijen en andere deelnemingen	33.246	30.164
	<u>187.240</u>	<u>171.865</u>

Coöperatie TVM U.A. heeft ten behoeve van haar geconsolideerde groepsmaatschappijen een zogenaamde artikel 403-verklaring verstrekt, waarmee zij zich hoofdelijk aansprakelijk stelt voor alle, uit rechtshandelingen voortvloeiende schulden, van deze vennootschappen.

Onder de vorderingen op groepsmaatschappijen is onder andere een tweetal leningen opgenomen:

- een aan een groepsmaatschappij verstrekte lening met een resterende hoofdsom van € 7.658, tegen een rente van 4% met een jaarlijkse aflossing van € 102.
- een in 2016 verstrekte onderhandse lening. De lening bestaat uit twee leningdelen met een nominaal rentepercentage van 8% en een totale hoofdsom van € 917. De lening heeft een looptijd van 4 jaar en 3 maanden en volgt na 2,5 jaar een overeengekomen aflossingsschema.

Eigen vermogen (18)

Geplaatst participatiekapitaal

Het Bestuur kan terugbetalingen verrichten op de inschrijvingen in het participatiekapitaal. Hierbij worden statutaire en overige wettelijke bepalingen in acht genomen.

Het verloop van het geplaatst en gestort participatiekapitaal kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
Stand per 1 januari	2.221	2.291
Statutaire rentebijdriving	19	29
Terugbetalingen	<u>-208</u>	<u>-99</u>
Stand per 31 december	<u>2.032</u>	<u>2.221</u>

Herwaarderingsreserve

Het verloop kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
Stand per 1 januari	3.459	3.151
Mutatie ongerealiseerde (netto) herwaarderingsbeleggingen	<u>187</u>	<u>308</u>
Stand per 31 december	<u>3.646</u>	<u>3.459</u>

Algemene reserve

Het verloop kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
Stand per 1 januari	303.825	295.625
Resultaat boekjaar	20.007	8.508
Mutatie ongerealiseerde (netto) herwaarderingsbeleggingen	<u>-187</u>	<u>-308</u>
Stand per 31 december	<u>323.645</u>	<u>303.825</u>

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen noemenswaardige gebeurtenissen voorgedaan welke invloed hebben op de jaarrekening 2016.

Hoogeveen, 28 februari 2017

Namens het Bestuur

mr. A.P.J.C. Bos, voorzitter
D.J. Klein Essink RA, algemeen secretaris
H. Stroeve, technisch secretaris

Namens de Raad van Commissarissen

M. Duvivier, voorzitter
A.P. Schenk, vicevoorzitter/secretaris
drs. C.W. Gorter RA
drs. T. Nabuurs
F. Wansink

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad van Commissarissen van Coöperatie TVM U.A.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Coöperatie TVM U.A. per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Coöperatie TVM U.A. (de coöperatie) te Hoogeveen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016;
- 2 de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Coöperatie TVM U.A. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 2.190.000 (2015: EUR 1.750.000). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van de totale verdiende premies. Wij beschouwen de totale verdiende premies als de meest geschikte benchmark, omdat de totale verdiende premies een belangrijk kengetal is voor verzekeraars. De materialiteit betreft 1% van de totale verdiende premies (2015: 0,9%). Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met Raad van Commissarissen afgesproken dat wij aan de raad tijdens onze controle niet-gecorrigeerde afwijkingen boven de EUR 110.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de groepscontrole

Coöperatie TVM U.A. staat aan het hoofd van een groep van entiteiten (groepsonderdelen). De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de jaarrekening van TVM Coöperatie U.A.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. Vanwege het beperkt aantal groepsonderdelen, de verwevenheid van de meeste activiteiten en het feit dat we zelf de gehele groepscontrole uitvoeren is onze aanpak gericht op de activiteiten op geconsolideerd niveau. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden op basis van de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten in de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering technische voorziening voor te betalen schade

Omschrijving

De technische voorziening voor te betalen schade van EUR 352 miljoen (voor aftrek aandeel herverzekeraar) ofwel 47% van het balanstotaal per 31 december 2016 is voor de jaarrekening significant. Als onderdeel van deze technische voorziening voor te betalen schade zijn reserveringen opgenomen voor (nog te verwachten) schadeclaims van grote letselschades als gevolg van transportongevallen, veelal met vrachtauto's. Deze reserveringen hebben als kenmerk dat de afwikkeling lang duurt en onderhevig zijn aan inschattingen van management.

Deze inschattingen kunnen significante impact hebben op de uitkomst van de berekeningen van de technische voorziening, waaronder het totale bedrag waarvoor de per balansdatum gemelde en nog te verwachten schadeclaims kunnen worden afgewikkeld. Bij deze berekening van de technische voorziening voor te betalen schade en de daarmee samenhangende toereikendheidstoets worden verschillende bronnen en assumpties (zoals inschattingen van schade-experts, letselschadejuristen en medici) gehanteerd en worden ook interne actuariële specialisten ingeschakeld.

Zoals toegelicht op pagina 46 van de grondslagen worden de technische voorziening voor te betalen schade gevormd voor de op balansdatum nog niet afgewikkelde schadegevallen.

Onze aanpak

De interne controlemaatregelen die de betrouwbaarheid van de voorziening te betalen schade en de daarmee samenhangende toereikendheidstoets waarborgen, hebben we getoetst door middel van reperformance van procedures, doornemen van notulen en inspectie van rapporten van schade-experts, letselschadejuristen en medici.

Verder hebben we de voorziening voor te betalen schade en de daarmee samenhangende toereikendheidstoets gecontroleerd aan de hand van intern opgestelde kwalitatieve en kwantitatieve analyses. Hierbij hebben wij ook werkzaamheden verricht ten aanzien van de schattingen die door Coöperatie TVM U.A. zijn gemaakt inzake gemelde en verwachte letselschaden. Tot slot hebben wij vastgesteld of het oordeel over de uitkomsten van de bruto best estimate schadevoorzieningen toereikend zijn volgens de door TVM ingeschakelde extern actuaaris.

Wij hebben actuariële specialisten ingezet bij onze controlewerkzaamheden op de vaststelling en toetsing van de toereikendheid van de voorziening voor te betalen schade. De actuariële specialisten hebben delen van de technische voorziening voor te betalen schade nagerekend, mede op basis van de werkelijke betalingen die hebben plaatsgevonden in de afgelopen jaren, en de door management gehanteerde assumpties geëvalueerd.

Onze observaties

Wij kunnen ons vinden in de door de Coöperatie TVM U.A. toegepaste methodiek en gehanteerde veronderstellingen voor de vaststelling van de technische voorziening voor te betalen schade en de hierbij gehanteerde toereikendheidstoets en zijn van mening dat de technische voorziening op een voorzichtige wijze is gewaardeerd. Tevens achten we de op pagina 46 en 53 opgenomen toelichting toereikend.

Waardering van beleggingen in gebouwen en terreinen en vordering uit andere lening

Omschrijving

De beleggingen van EUR 681 miljoen vormen 92% van het balanstotaal per 31 december 2016 van Coöperatie TVM U.A. en zijn mede hierdoor significant in de jaarrekening. Binnen deze beleggingsportefeuille is de waardering van de beleggingen in gebouwen en terreinen (omvang EUR 17,4 miljoen) en de vorderingen uit andere leningen (omvang EUR 5,7 miljoen) voor onze controle van belang omdat Coöperatie TVM U.A. hierbij zich niet kan baseren op publieke informatie, maar inschattingen moet maken op basis van subjectieve aannames en uitgangspunten. Zoals toegelicht op pagina 45-46 van de grondslagen worden de beleggingen in gebouwen en terreinen gewaardeerd tegen de actuele waarde en de vorderingen uit andere leningen tegen de geamortiseerde kostprijs.

Onze aanpak

Beleggingen in gebouwen en terreinen

Alle gebouwen en terreinen van Coöperatie TVM U.A. zijn per 31 december 2016 extern getaxeerd of zijn onderbouwd door een verkoopovereenkomst met afwikkeling in 2017. Management heeft hiertoe een interne beheersingsproces opgezet waaronder het selectie traject van taxateurs, toetsing van de kasstromen zoals gehanteerd in de taxaties en het evalueren van de door de taxateurs gehanteerde aannames en uitgangspunten. Wij hebben de interne beheersingsmaatregelen en de taxatierapporten van de onafhankelijke taxateurs met behulp van de huurcontracten, kasstromen en bruto-aanvangsrendement getoetst. Aanvullend hebben wij de gedane aannames en uitgangspunten getoetst met landelijke ontwikkelingen zoals bekend bij onze vastgoedexperts.

Vordering uit andere lening

Het management heeft analyses opgesteld ter bepaling van de waarde van deze vorderingen, gebaseerd op contractuele afspraken, informatie over andere niet-publieke transacties, toekomstige verwachte kasstromen, de marktrente en ontvangen zekerheden. Wij hebben de aannames en uitgangspunten die het management heeft gehanteerd getoetst. Hierbij hebben wij gebruikgemaakt van de door het management aangeleverde informatie, waaronder de marktrente, de kredietrating en de jaarrekening van de partij die de lening heeft ontvangen.

Onze observaties

Op basis van de door ons gebruikte informatie vinden wij de gehanteerde aannames en uitgangspunten van de waardering van de beleggingen in gebouwen en terreinen evenals vordering uit andere leningen in het kader van de controle van de jaarrekening aanvaardbaar. De op pagina 45-46 en 50-52 ter zake opgenomen toelichtingen achten wij toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag (inclusief het verslag van de Raad van Commissarissen);
- de overige gegevens;
- de structuur TVM groep;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen voor de jaarrekening

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de Raad van Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de Raad van Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet de Raad van Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van bestuur het voornemen heeft om de coöperatie te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Raad van Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de coöperatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

https://www.nba.nl/Documents/Tools%20Vaktechniek/Standaardpassages/Standaardpassage_nieuwe_controletekst_niet_oob_variant_%20Nederlands.docx

Utrecht, 28 februari 2017

KPMG Accountants N.V.

A.J.H. Reijns RA

Overige gegevens

Statutaire bepalingen inzake bestemming resultaat

De bestemming van het resultaat is geregeld in artikel 27 van de statuten.

Lid 6

“Een uit de vastgestelde jaarrekening blijkend voordelig of nadelig saldo van de rekening van baten en lasten wordt ten gunste respectievelijk ten laste gebracht van de algemene reserve.”

Het resultaat na belastingen over het boekjaar 2016 is overeenkomstig de statutaire bepalingen verwerkt.

Advies van de Raad van Commissarissen aan de Ledenraad van de coöperatie

Wij hebben op grond van artikel 27 lid 2 van de statuten, kennis genomen van de balans per 31 december 2016, de winst- en verliesrekening over het boekjaar 2016 en de daarbij behorende toelichting die door de Raad van Bestuur is opgemaakt en door KPMG Accountants N.V., zoals op de pagina's 68 - 71 is aangegeven, gecontroleerd en goedgekeurd. Wij stellen u voor deze vast te stellen en de Raad van Bestuur te dechargeren voor het door haar gevoerde beleid.

Hoogeveen, 28 februari 2017

Namens de Raad van Commissarissen

M. Duvivier, voorzitter

A.P. Schenk, vicevoorzitter/secretaris

drs. C.W. Gorter RA

drs. T. Nabuurs

F. Wansink

Besluit van de Ledenraad

Op grond van het bepaalde in artikel 27 van de statuten heeft de Ledenraad, statutair vormend de Algemene Vergadering van de Coöperatie TVM U.A., conform het advies van de Raad van Commissarissen de balans per 31 december 2016 en de winst- en verliesrekening over het boekjaar 2016 vastgesteld.

De Raad van Bestuur wordt gedechargeerd voor het door haar gevoerde beleid en de Raad van Commissarissen voor het gehouden toezicht.

Boekelo, 9 maart 2017

Structuur TVM groep per 31 december 2016

